

thema

Wijkondernemingen

Tijdschrift over de veranderende relatie tussen samenleving en overheid

1

- Broekland knapt het zelf op
- Het wonder van Soesterkwartier
- Zwollenaren exploiteren sportaccommodatie

Floor Ziegler, artistiek
leider Amsterdamse
Noorderparkkamer:

**‘De Noorderparkkamer
voegt iets toe
aan de wijk’**

*Ondernemende
bewoners die in
hun buurt zélf
het heft in
handen nemen*

Wijkondernemingen staan in de schijnwerpers

●●● In dit magazine staan wijkondernemingen centraal. Voor wijkondernemingen worden veel verschillende begrippen gebruikt. Buurtondernemingen, bewonersbedrijven of dorpsbedrijven staan voor ongeveer hetzelfde fenomeen: ondernemende bewoners die in hun buurt zélf het heft in handen nemen.

Het fenomeen wijkonderneming is gebaseerd op de *Development-trusts* en *community enterprises* uit Engeland. Bewoners nemen daarbij zelf initiatief in hun woonomgeving en hebben het vervolgens ook voor het zeggen. Ze beheren hun eigen budgetten en streven naar financiële onafhankelijkheid. Ze zoeken de samenwerking op met andere organisaties en bedrijven. Eventuele winst zetten ze weer in voor de eigen buurt. Vaak hebben ze daarvoor bezit, overwegend in de vorm van (maatschappelijk) vastgoed. Met al hun activiteiten leveren zij een bijdrage aan de leefbaarheid van dorpen en wijken.

Ook in Nederland is deze beweging, van bewoners die collectief in hun wijk of dorp initiatief nemen, te zien. Dit kan zich uiten in veel verschillende vormen en varianten, variërend van zorgcoöperaties tot beheer en exploitatie van dorpshuizen tot wijkondernemingen die zelf wind- of zonne-energie opwekken. Een ding is duidelijk: een blauwdruk van de wijkonderneming bestaat niet.

De voorbeelden in dit magazine lijken nog niet zo vergaand als de Engelse *development trusts*, maar duidelijk is dat zij gelijksoortige elementen bevatten en vanuit hetzelfde perspectief ontstaan.

Op papier zijn wijkondernemingen veelbelovend, maar de praktijk wijst uit dat het pad ernaartoe een zoektocht is. Vaak zijn wijkondernemingen namelijk actief op het gebied, waar de afgelopen decennia instituties als overheden, woningcorporaties en andere maatschappelijke instellingen het werk deden. En zij vulden dat werk, zoals groenbeheer, zorg of welzijnswerk, vóór de bewoners in. Nu bewoners zélf het initiatief nemen, uitvoeren en het beheer doen, botst dat nog wel eens met de institutionele logica van overheden of maatschappelijke instellingen.

Daarmee passen de beschreven voorbeelden goed in de actuele discussie over de veranderende verhouding tussen burgers, overheid en maatschappelijke instellingen. Hoe vanuit deze laatste twee ruimte te geven aan wijkondernemingen is een zoektocht. In dit magazine vindt u voorbeelden van bewoners, bestuurders, ambtenaren, corporatiemedewerkers en andere betrokken professionals die in die zoektocht hun eigen weg vinden. Hopelijk biedt dit ook u inspiratie!

Lees ook het blog
www.tijdvoorsamen.nl

Kijk ook op
www.wijkondernemingen.nl

Hier vindt u digitale versie
van het magazine en onder meer uitgebreide versies
van referaten over wijkondernemingen.

In deze uitgave...

6 Bewoners maken overheid overbodig

In het Oost-Brabantse Elsendorp slagen ruim duizend inwoners er in de lokale overheid zo goed als overbodig te maken. De dorpingen nemen voorzieningen rond zorg, ouderenwoningen, dagbesteding en zelfs een woningprogramma in eigen hand. 'Het zou zo maar kunnen dat we effectiever en efficiënter zijn dan Den Haag', aldus Hannie Penninx, secretaris van het Dorpsoverleg.

16 Cultureel paviljoen 'De Noorderparkkamer'

De Amsterdamse Noorderparkkamer, initiatief van enkele cultureel ondernemers uit de wijk, biedt ruimte aan gratis toneel- en dansvoorstellingen, concerten en opera's. Het cultuurpodium genereert zijn eigen inkomsten door de verhuur van vergaderlocaties en drankverkoop. 'Noorderparkkamer is de wereld in het klein, het voegt iets toe aan de wijk' stelt artistiek leider en initiatiefnemer Floor Ziegler.

22 Krachtige buurten

In de Nederlandse achterstandswijken schuilt meer kracht en organiserend vermogen dan gedacht. Die is te mobiliseren met een radicaal andere benadering en rol van de overheid. Belangrijk is dat niet de welzijnswerker of beleidsmedewerker het initiatief neemt, maar de wijkbewoner zelf. Henk Cornelissen, directeur van het Landelijk Samenwerkingsverband Aandachtswijken (LSA), geeft tekst en uitleg.

28 Spies en Calon over wijkondernemingen

Minister Liesbeth Spies (BZK) en voorzitter Marc Calon (Aedes) geloven allebei in de kracht van wijkondernemingen. Liesbeth Spies: 'Willen we wijkondernemingen stimuleren, dan moeten bestuurders durven los te laten.' Marc Calon: 'Bewoners moeten kunnen rekenen hun corporatie'.

28 'Het lef hebben er vanaf te blijven'

32 Broekland doet het zelf

Klagen over de gemeente als er iets niet functioneert? Broeklanders (Overijssel) doen het anders. Met 450 vrijwilligers knappen ze het liever zelf op.

36 Het wonder van Soesterkwartier

In 2002 werd het Amersfoortse Soesterkwartier gekenmerkt voor verloederde werkplaatsen en rangeerterreinen. Berucht om zijn zwervers, wietplantages en illegale houseparty's. Nu schieten groene initiatieven uit de grond. Wie "redde" dit monumentale stukje Amersfoort? En wat is de geheime formule van de bewoners?

52 Zwollenaren exploiteren openlucht zwembad

Gemeente Zwolle krijgt de exploitatie van een markt badencomplex niet meer rond. Sluiting dreigt. Maar bewoners van de naburige wijken Berkum, Aa-landen en Dieze laten het niet zover komen. Het bad draait inmiddels twintig jaar helemaal zelfstandig. Voor 35 euro per persoon kan iedereen er een seizoen zwemmen. Wel moet elk gezin twee maal drie uur verplicht optreden voor vrijwilligerswerk.

Verder in dit magazine

- 12 *Infographic*
De weg naar de wijkonderneming
- 14 *Bellen met...* René Scherpenisse, directeur woningcorporatie Tiwos
- 26 *In beeld:* Buurthuis Meevaart, Amsterdam
- 30 *Bellen met ...* Freek Ossel, wethouder Amsterdam
- 34 Seniorensociëteit Andromeda, voor en door bewoners
- 42 *Infographic*
Ligt het geld op straat in wijken en dorpen?
- 44 Buurthuis wordt wijkonderneming
- 48 Juridische basis voor wijkondernemingen
- 50 Freehouse: lokale productie versterkt wijkeconomie
- 58 *Column Joost Beunderman:*
'Van bewonersinitiatief naar wijkonderneming'
- 59 *Prikbord*

Colofon

Het tijdschrift Wijkondernemingen is een eerste editie in een serie magazines over de veranderende relatie tussen samenleving en overheid.

Uitgave: Dit magazine is een co-productie van Aedes vereniging van woningcorporaties en het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 10 oktober 2012.

Samenstelling en redactie: Nathalie Boerenbach en Rosa Gartner (Aedes), Siham Karmaoui, Bianca Lubbers, Josien Kuiper en Charlotte Moolenaar (BZK), Ton Baetens en Frank van der Vorst (EMMA Communicatie)

Interviews: Ton Baetens, Carolien Hovenier, Onno Kronenberg, Frank van der Vorst (EMMA Communicatie) en Hans van Willigenburg

Referaten: Rosalie van Dam, Radboud Engbersen, Jurgan van der Heijden, Job Swens, Evelien Tonkens, Yvonne Witter

Met medewerking van: Janny Baijens, Joost Beunderman, Pepijn Boekhorst, Siomara Carter, Jeroen Geerdink, Ginny Heerenveen, Jurgan van der Heijden, Scief Houben, Landelijke Vereniging van Kleine Kernen (LVKK), Ingrid de Moel, Peter W. Voogt, Rik Winsemius

Eindredactie: Carolien Hovenier, Onno Kronenberg en Frank van der Vorst

Infographics: Thomas van Daalen

Fotografie: Aedes, Andromeda, Bouwstenen (pag. 46), BZK, Freehouse en Sjoerd van der Hucht

Grafische vormgeving: HaagsBlauw

Druk: Delta 3

Opplage: 2.000 exemplaren

Cover: Floor Ziegler

Speciale dank aan alle bewoners en wijkondernemers voor hun medewerking aan dit magazine.

Reacties op dit magazine zijn welkom. U kunt ze sturen naar postbus.wijkondernemingen@minbzk.nl

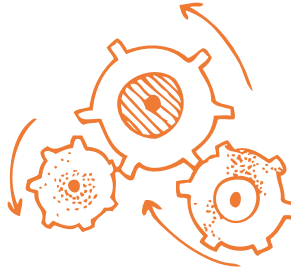
Willy Donkers:

**‘Om hier te kunnen
wonen, moest je
je mouwen opstropen.
Die sfeer hangt er
nog steeds’**

Hannie Penninx (links)
en Willy Donkers

Elsendorpers nemen voorzieningen in eigen hand

Hoe ruim duizend inwoners hun eigen dorp runnen

Elsendorp, *small village, great people*, zo luidt de openingszin van Elsendorp-online.nl. En daar is geen woord aan gelogen. Het dorp ‘jeukt’ van de ondernemingszin. Een eigen zorgvoorziening, een prachtige multifunctionele accommodatie en een actief vrijwilligersleven. Een wijkonderneming *at large* lijkt geboren. Willy Donkers (voorzitter van het Dorpsoverleg) en Hannie Penninx (secretaris) mogen oprecht trots zijn op ‘hun’ Peeldorp. Iets meer dan duizend inwoners, die samen de lokale overheid zo goed als overbodig maken.

●●● Donkers heeft een originele verklaring voor de ondernemende geest in het dorp: ‘Dit is een peelontginningsdorp, dat in de jaren twintig en dertig van de vorige eeuw is ontstaan. Er was alleen hei en er stond een berkenboom, bij wijze van spreken. Dus om hier te kunnen wonen, moest je je mouwen opstropen. Die sfeer hangt er nog steeds.’ Iedereen is welkom, maar ook bijna iedereen draagt zijn steentje bij. Zo’n 75% van de dorpsbewoners is actief in Elsendorp, tegenover ruim 40% actieve burgers gemiddeld in Nederland. Bij het dorpsfeest zijn alleen al zo’n 80 vrijwilligers in de weer. ‘Elke dag komen er hier meer mensen werken, dan dat er naar andere plekken vertrekken: dat is kenmerkend voor de ondernemingszin van dit dorp.’

De handen uit de mouwen steken

Einde jaren negentig wordt het menens. In Elsendorp gaat het op veel fronten niet goed. De basisschool kwakkelt, de winkel in het dorp kan het hoofd nauwelijks boven water houden. Ook sociale >

voorzieningen als het consultatiebureau en ouderenzorg staan sterk onder druk. Zorgbehoevende ouderen kunnen feitelijk niet in het dorp blijven wonen. En jongeren trekken bij gebrek aan goede starterswoningen weg uit het dorp. Elsendorp heeft een bouwprogramma van gemiddeld 2,75 nieuwe woningen per jaar. Een verhaal zoals op vele andere plaatsen.

Er is werk aan de winkel. De inwoners van het dorp nemen voorzieningen rond zorg, ouderenwoningen, dagbesteding en – zelfs – een woningprogramma in eigen hand. Met als resultaat dat vijftien jaar later er een glanzende multifunctionele accommodatie staat: “De Dompelaar” aan de Sint Janstraat 49-50. Het kloppend hart van Elsendorp. In deze prachtige nieuwbouw vinden veel activiteiten plaats. De Meester Ivenschool is een van de beste in de omgeving en heeft de beschikking over nieuwe,

fraaie klaslokalen. Die lokalen worden gedeeld met het vernieuwde buurthuis, dat – op zijn beurt – de grote zaal deelt met de peuterspeelzaal en de school. Het net gestarte Bibliotheekpunt Elsendorp in de hal van de accommodatie draait louter op vrijwilligers. Zelfs de buurtwinkel is terug. En het mooiste van dit alles: de inwoners van Elsendorp “runnen” het zelf. Ook het woningprogramma krijgt een impuls. Op initiatief van de inwoners van het dorp komt er een nieuwe woonwijk met 53(!) huizen. De financiering van projecten regelen ze zelf, vaak zonder tussenkomst van de overheid. Zo draagt de Rabobank bij en werven ze met succes projectsubsidies, onder meer uit Europese fondsen.

Zorgvoorziening is de kroon op het werk

'Het zou zo maar kunnen dat we effectiever en efficiënter zijn dan Den Haag', vertelt Penninx. In Elsendorp verlenen bewoners samen met professionals zorg aan ouderen. Acht professionals uit Elsendorp (en omgeving) zijn hiervoor aangenomen door het Dorpsoverleg. Omdat de verpleegkundigen gewoon in het dorp wonen, is de menselijke maat terug: ze verlenen immers geen zorg aan een vreemde, maar aan Jannie uit de buurt. Die zorg is gecentraliseerd in D'n Elsenhof aan de Kloostertuin. Daarin zijn alle relevante zorgvoorzieningen samengebracht, zoals de fysiotherapeut en het consultatiebureau. Ook dorpsondersteuner Penninx houdt er spreekuur: 'Maar daar komen eigenlijk niet al te veel mensen. Het informele netwerk is veel belangrijker. Ik word met regelmaat aan mijn jas getrokken dat ik even bij Jan langs moet gaan.' Er is een wekelijks koffie-uurtje en de mogelijkheid voor ouderen om samen te eten. In de twee bovenste verdiepingen van het pand zijn twaalf zorgwoningen ondergebracht, ook tot stand gebracht door de inwoners van het dorp zelf.

Het leidt ertoe dat in Elsendorp dicht bij huis kleinschalige zorg verleend wordt. De basis van de financiering is gevonden in het Persoonsgebonden Budget (PGB). En de Elsendorpers zijn inventief. Zo werd een aantal jaren geleden de dagbesteding afgeschaft. Een ouder echtpaar, respectievelijk oud-tuinder en oud-lerares, dreigden daardoor in een sociaal isolement te raken. Penninx vertelt hoe de gepensioneerde lerares eerst bijgespijkerd is in haar computervaardigheden. Vervolgens heeft ze in overleg met de directeur van de basisschool haar plekje gevonden als leesouder op de basisschool. Ze geeft bijles aan kinderen met leesachterstand. Elke ochtend is ze actief in de Elsendorpse samenleving. Haar licht dementerende man helpt inmiddels andere ouderen met het bijhouden >

Hannie Penninx:

'De overheid moet weer leren op mensen af te stappen in plaats van achter het bureau te blijven zitten'

van hun tuintjes. Beiden hebben nu “in de samenleving” hun dagbesteding. Penninx’ werk werk is dat ze dat ze vraag en aanbod bij elkaar weet te brengen.

Overheid als probleemoplosser?

De gemeente Gemert-Bakel is opvallend afwezig in dit verhaal. ‘De relatie is overigens uitstekend’, stelt Donkers. ‘We weten de gemeente als het nodig is, prima te vinden. Alleen, het is niet zo vaak nodig.’ De lokale overheid moet meer durven vertrouwen op het zelforganiserend vermogen van de eigen inwoners, zo stellen Penninx en Donkers vast. ‘We zijn prima in staat om eigen oplossingen te vinden’, stelt Donkers. Penninx illustreert dit met een voorbeeld.

Een van de verenigingen uit Elsendorp werd in haar subsidie gekort door de gemeente. De Elsendorpers gingen niet in discussie over zin of onzin van deze bezuiniging, maar zochten naar een oplossing. Die was snel gevonden: alle verenigingen besloten samen de bezuiniging uit te smeren over ieders begroting. Zo wordt het bezuinigingsbedrag gehaald, maar is de vereniging gered. De afspraak geldt voor de komende drie jaar. Daarnaast starten ze gezamenlijk een plan om andere vormen van financiering te zoeken, zodat het budget van alle verenigingen weer verhoogd kan worden.

Niet achter je bureau blijven zitten

Penninx en Donkers stellen dat de overheid weer moet leren op mensen af te stappen in plaats van achter het bureau te blijven zitten. ‘Dat scheelt geld, tijd en frustratie.’ Een treffend voorbeeld is het wegbezuinigen van een groot aantal groenbakken door de gemeente Gemert-Bakel. Besloten, en dus snel uitgevoerd. De Elsendorpers waren boos: ‘Dan onderhouden we de groenbakken zelf toch? Waarom hebben jullie niet eerst gevraagd of we dat niet zelf kunnen?’ Het resultaat is dat de gemeente de bloembakken weer heeft teruggeplaatst en ze nu netjes worden onderhouden door bewoners. Als er eerst contact zou zijn gezocht, had de gemeente zich de kosten van weghalen en terugplaatsen kunnen besparen. ●

Verder lezen: www.elsendorp-online.nl.

Willy Donkers:

‘We weten de gemeente als het nodig is, prima te vinden. Alleen, het is niet zo vaak nodig’

Yvonne Witter,
Aedes-Actiz Kenniscentrum
Wonen-Zorg

Lokale kracht

'De bal ligt bij de burger, volgens Evelien Tonkens, bijzonder hoogleraar Actief Burgerschap aan de Universiteit van Amsterdam. Tonkens vindt het belangrijk om tot een gezamenlijke activiteit te komen en niet teveel te rekenen op burgerkracht alleen. Anders neemt de maatschappelijke ongelijkheid toe. Burgers nemen steeds vaker het heft in handen. Burgerinitiatieven zijn welkom in tijden van vergrijzing en verdergaande extramuralisering. Mensen blijven langer zelfstandig wonen in de wijk. Een nieuwe manier van zorg en welzijn organiseren is nodig. Een vorm zijn initiatieven zoals in Elsendorp, waar dorpsbewoners ervoor zorgen dat voorzieningen overeind blijven en het dorp vitaal blijft. Een valkuil voor dergelijke initiatieven is dat er genoeg aandacht moet zijn voor borging. Vaak is er een handjevol trekkers. Als zij uitvallen, sneuvelt het initiatief. Andere valkuil is de mentaliteit. Aanbieders moeten wennen aan het ondersteunen van burgers.

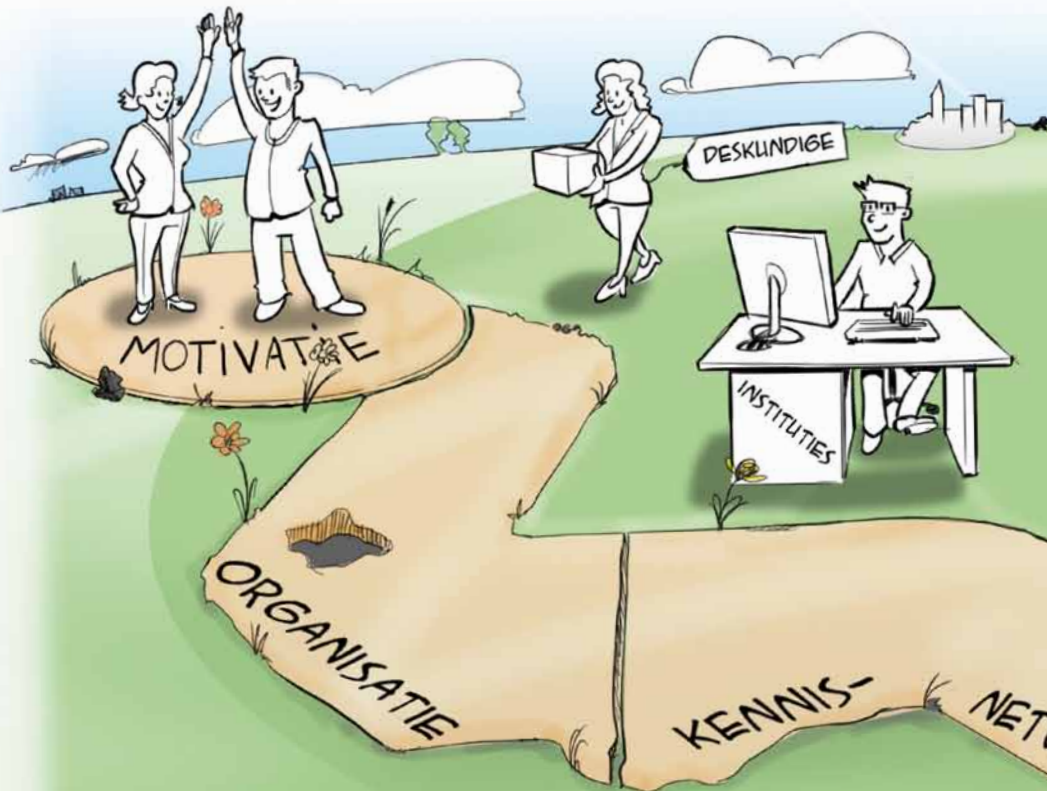
Lokale kracht is nodig en is alom aanwezig. De bal kan prima bij de burgers liggen, zo lang zij deze maar delen met de overige spelers in het veld. En zo lang er oog is voor de kwetsbare burgers. Juist zij zouden ook moeten profiteren van de lokale kracht. Zij hebben veel te bieden aan de gemeenschap.'

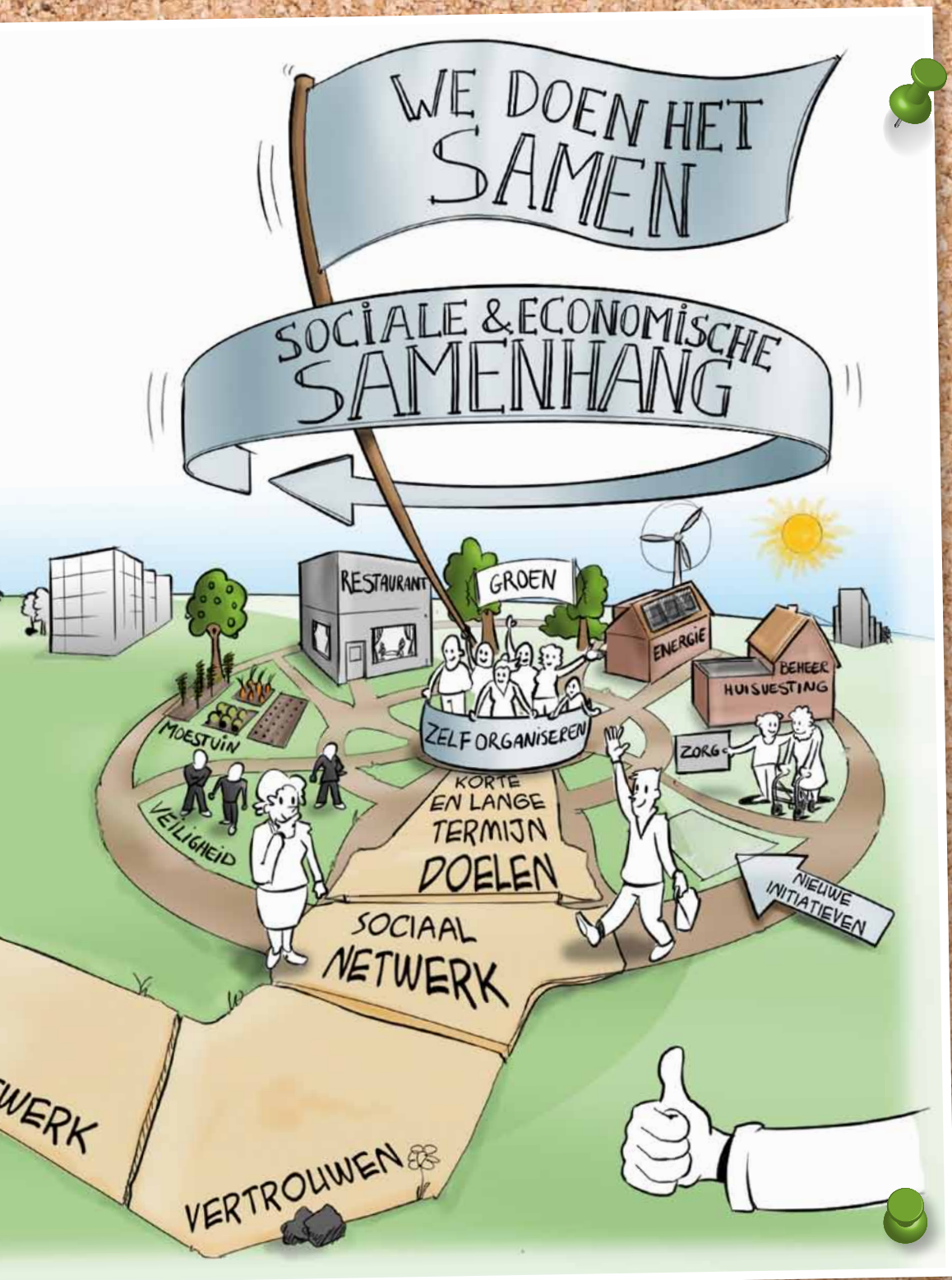
www.tijdvoorsamen.nl

OP WEG NAAR ONZE WIJKONDERNEMING!

Met dank aan Rik Winsemius
en Jurgen van der Heijden voor hun bijdragen.

René Scherpenisse,
directeur van woningcorporatie Tiwos
(Tilburg)

‘We moeten **initiatieven** niet uit handen nemen’

De Tilburgse woningcorporatie Tiwos in Tilburg betreft bewoners actief bij woningbouw en -beheer. Ook wijkondernemingen worden omarmd.

Wat is de rol van woningcorporaties bij het stimuleren van wijkondernemingen?

‘Wijkondernemingen kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan het “revitaliseren van een wijk”. Er is de laatste tijd veel discussie of woningcorporaties daarin expliciet een rol moeten spelen. Ik ben daar voorstander van en zie drie taken voor een corporatie. Ten eerste is zij uiteraard verantwoordelijk voor

de bouw en het onderhoud van woningen: de “stenen” moeten in orde zijn, dat is onze kerntaak. Daarnaast stimuleren we de sociale cohesie in buurten. Een wijk functioneert beter als er sprake is van saamhorigheid en binding. In de derde plaats hebben corporaties baat bij een gezonde economische ontwikkeling van een wijk. Dat beperkt zich niet tot het rechtstreeks bevorderen van bedrijvig-

heid, maar betekent ook aandacht besteden aan bijvoorbeeld de schoolresultaten van leerlingen. Wijkondernemingen kunnen een stevige bijdrage leveren aan deze laatste twee rollen.'

Kunt u een voorbeeld geven van een succesvol initiatief?

'In Tilburg werden vijf buurtcentra

met onze huurders. Met de huursom kunnen de bewoners de exploitatie rondkrijgen.'

Heeft Tiwos regels voor het steunen van wijkondernemingen?

'Nee, godzijdank niet. Voordat je het weet gaat het alleen nog maar over het ontwikkelen van beleid en

Wijkvernieuwingsprojecten waarbij de bewoners de kar trekken, verlopen het beste. In het eigenaarschap, daar zit de grote crux. Het is belangrijk dat "het" van iemand is, niet alleen juridisch, maar ook in moreel opzicht. Dit aspect maakt vanzelfsprekend onderdeel uit van elke wijkonderneming en is dé succesfactor om buurten beter te laten functioneren.'

'Laat het spontaan blijven en ga alsjeblieft niet te veel formaliseren'

gesloten in wijken waar we nogal wat woningen beheren. In twee daarvan stonden bewoners op om sluiting te voorkomen. Er kwamen haalbare plannen voor de exploitatie. Samen met de bewonersgroep bespraken we wat we konden doen om te helpen, zonder dat we de subsidiërende rol van gemeenten overnamen. Dat heeft er toe geleid dat we nu een ruimte huren in het centrum om spreekuur te houden

verlies je het mooie, originele initiatief uit het oog. Laat het spontaan blijven en ga alsjeblieft niet te veel formaliseren.'

Wat bepaalt het succes van burgerinitiatieven zoals een wijkonderneming?

'Cruciaal is dat het initiatief uit bewoners zelf komt en... van hen blijft. We moeten initiatieven niet uit handen nemen.

Wat staat het ontstaan van meer wijkondernemingen momenteel in de weg? Is het de regelgeving?

'Eerlijk gezegd hebben wij niet zo'n last van die regels. Wat een veel groter obstakel is, is het consumentisme van burgers. Die houding van... "ik betaal belasting of ik betaal huur en dus moeten ZE het maar regelen". Langzaam is deze houding erin geslopen en daar moeten we vanaf. Dat proces van dehospitaliseren zal enige tijd vragen en gaat twee kanten op. Ook onze eigen mensen schieten te vaak en te snel in de verzorgingsstand. We moeten leren eerder tegen bewoners te zeggen: "U moet zelf die rotzooi in uw flat opruimen". Kans is groot dat er daardoor vervolgens minder op te ruimen valt.' ●

A woman with curly red hair, wearing a blue long-sleeved dress, stands in a park with trees and a building in the background. She has her hand on her hip and is smiling. The background shows a green lawn, large trees, and a wooden building with a sign that partially reads 'Noorderpark'.

Floor Ziegler, artistiek
leider Noorderparkkamer:

**‘Cultureel paviljoen
“De Noorderparkkamer”
is de wereld in
het klein’**

De Noorderparkkamer in Amsterdam

Bewoners vinden de stad en elkaar

De dakloze Potje wilde vrij zijn. En het liefst onzichtbaar. Een huis en een identiteitskaart waren niet besteed aan deze oorspronkelijke bewoner van het Amsterdamse Noorderpark. Maar sinds Potje één van de officiële bewakers is van de Noorderparkkamer en buurtbewoner Kees hem een boot heeft gegeven om in te wonen, heeft Potje bewust een identiteitskaart op zak. Want nu is hij iemand. Dit verhaal is illustratief voor de manier waarop het culturele paviljoen 'De Noorderparkkamer' buurtbewoners, kunstenaars en oorspronkelijke en nieuwe gebruikers van het Noorderpark met elkaar verbindt.

●●● In en rond de Noorderparkkamer (NPK) staan allerlei culturele activiteiten op het programma. Professionele kunstenaars bieden bezoekers gratis toneel- en dansvoorstellingen, concerten, opera's en andere optredens aan. Ook buurtbewoners zijn actief betrokken bij alle NPK-projecten. Zo werkte een groep vrouwen in het kader van 4 en 5 mei wekenlang aan een herdenkingsmonument van honderden pomponbloemen. Voor hen had dit monument een bijzondere betekenis, omdat deze vrouwen tijdens de oorlog bomen in het Noorderpark moesten kappen. Maar er gebeurt veel meer in het culturele paviljoen. Zo koken bewoners met ingrediënten uit Amsterdam-Noord, maken ze een jurk voor een operazangeres en organiseren ze markten. Weer anderen houden het park schoon en veilig of ondernemen tal van andere activiteiten. Artistiek leider en initiatiefnemer Floor Ziegler: 'Ruim vier jaar geleden zijn we begonnen als cultureel podium met creatieve professionals uit Amsterdam-Noord. Nu is de Noorderparkkamer de wereld in het klein. Je ziet hier gepensioneerden, >

Waardecreatie

Volgens Pieter de Jong, lid van de Raad van Bestuur van woningcorporatie Ymere, is het imago van de buurt rondom de Noorderparkkamer enorm verbeterd. 'De integratie van oude en nieuwe bewoners in de wijk verloopt nu een stuk beter. En de verkoop van onze huurwoningen gaat goed. De huizen trekken een jonger publiek en dat is precies wat we wilden bereiken: gemengde buurten. De Noorderparkkamer heeft hieraan voor een belangrijk deel bijgedragen.'

Voor De Jong zijn wijkondernemingen geen bedrijven die afgerekend moeten worden op hun omzet. 'Het feit dat ze zelf de verantwoordelijkheid nemen om de leefbaarheid te verbeteren, is ons net zoveel waard. Ze voegen iets toe aan de wijk. Natuurlijk is het wel goed als wijkondernemingen nadenken over eigen inkomsten. Dat gebeurt ook. De Noorderparkkamer verhuurt vergaderlocaties. En de bar en het terras genereren ook inkomsten.'

Pieter de Jong, lid Raad van Bestuur Ymere:

'Het feit dat bewoners zelf de verantwoordelijkheid nemen om de leefbaarheid te verbeteren, is veel waard. Ze voegen iets toe aan de wijk'

Trust

‘De balans vinden tussen het sociale en zakelijke is best lastig’, zegt artistiek leider van de Noorderparkkamer Floor Ziegler. ‘De activiteiten die we met bewoners doen, kosten veel tijd en energie. Ook omdat we in een soort niemandsland werken, waar de reguliere zorg niet komt omdat ze er niet op ingesteld is. We moeten dus alles zelf doen. Tegelijkertijd willen we minder afhankelijk worden van subsidie. Daar werken we aan. Inmiddels barsten de activiteiten met bewoners uit de voegen van de Noorderparkkamer. Daarom ontwikkelen we nu een zogenoemd “Noorderparktrust”. Er komen nieuwe paviljoens voor buurtondernemers. Denk aan een fietsenmakerij of timmerwerkplaats. Daarvoor moeten de ondernemers huur betalen. De opbrengsten komen ten goede aan de culturele activiteiten in het park. Daarnaast willen we een “trustfonds” instellen, waarin particulieren en bedrijven kunnen participeren. Onlangs hebben we de Vereniging van Ondernemers in Noord voor een lunch uitgenodigd om te overleggen hoe dit het best kan en welke rechtsvorm daarbij het best past. De belangstelling is er. Ik verwacht veel van onze nieuwe trustwerkwijze in Noord.’

allochtonen, ouders met kleine kinderen en zwerwers of andere mensen die geen traditioneel leven leiden. In het gewone leven zouden ze niet zo snel met elkaar een kop koffie drinken of activiteiten ondernemen. Hier helpen we ze over blokkades heen te stappen. We nodigen iedereen uit initiatieven te nemen. In de kunst en cultuur vinden ze elkaar.’

Eigen inkomsten

Ziegler – van origine organisator van grensverleggende concerten – kwam op het idee de Noorderparkkamer te starten toen ze in Amsterdam-Noord kwam wonen. Er gebeurde weinig op cultureel gebied, terwijl er wel veel creatieve mensen in dit stads-

deel woonden. Met hen bedacht Ziegler de Noorderparkkamer. De gemeente, die voor het vervallen Noorderpark een nieuw parkontwerp liet maken, zorgde voor elektriciteit, aansluiting op de riolering en subsidie. Woningcorporatie Ymere adopteerde het paviljoen en zorgt voor het onderhoud. Bovendien is Ymere ook de grootste sponsor. ‘Daarmee maken ze onze programma’s in belangrijke mate mogelijk. Daarnaast genereren we eigen inkomsten door de exploitatie.’

Betere integratie

Ymere wilde in één van de buurten rondom het Noorderpark een aantal sociale huurwoningen >

verkopen om zo nieuwe bewoners te trekken. Pieter de Jong, lid van de Raad van Bestuur: 'Ons doel is het realiseren van leefbare en gemengde wijken. Mensen met een lager inkomen moeten er graag blijven wonen en mensen die meer hebben te besteden moeten er graag willen wonen. Lange tijd was Noord synoniem voor armoede. De laatste tien jaar is dat aan het veranderen. Steeds meer jonge gezinnen, die in het centrum geen huis kunnen krijgen, zijn geïnteresseerd in dit deel van Amsterdam. Mits het woonklimaat er goed is. Dus als wij huizen willen verkopen, moeten we meer doen dan er alleen voor zorgen dat de woningen er mooi uitzien. Je moet ook zorgen voor aantrekkelijke voorzieningen. Daar is geen standaard recept voor. Elke buurt heeft zijn eigen karakter. In de ene wijk bereik je je doel met nieuwe winkels, in de andere met beter onderwijs. En weer ergens anders, zoals in de buurt rondom

Floor Ziegler:

'We nodigen iedereen uit initiatieven te nemen'

het Noorderpark, met sociale en culturele voorzieningen. Ymere heeft vier vestigingen in Amsterdam. Onze mensen kennen de buurten goed. Ze worden ondersteund door de Taskforce Wijkaanpak om een beeld te krijgen van wat er aan de hand is in een wijk en wat we kunnen doen om die buurten te verbeteren. Als Ymere kunnen we slechts speldenprikjes geven. We zijn dus steeds op zoek naar partners, zoals politie, scholen, gemeenten, maatschappelijke instanties en natuurlijk de bewoners zelf. Soms stappen we zelf af op buurtbewoners en helpen we initiatieven van de grond te laten komen. Zo hebben we in een buurt met slecht renderende winkels een aantal panden verbouwd en nieuwe ondernemers binnen gehaald. Dat paste goed bij de mensen en de buurt, maar je loopt altijd risico dat het niet aanslaat als je zelf het initiatief neemt. Daarom kunnen activiteiten beter naar je toekomen, zoals de Noorderparkkamer. Floor Ziegler kende de buurt, wist wat er aan ontbrak en was al aan de slag met de Noorderparkkamer voordat ze bij ons kwam. Dat is goud waard.' ●

Verder lezen: www.noorderparkkamer.nl en www.noorderparkkamer.nl/TRUST_NOORD.pdf (boekje over de Trust).

Radboud Engbersen,
programmaregisseur bij Platform31
(www.platform31.nl)

Op eigen kracht!

'De Noorderparkkamer, een door wijkbewoners opgezette culturele interventie, is een mooie illustratie van de hedendaagse zoektocht van ondernemende maatschappelijke initiatieven naar nieuwe financieringsstromen, waarbij het etiket "onderneming" niet helemaal de lading van de activiteiten van de Noorderkamer dekt. Er is bij hen een fascinatie voor ondernemen, voor minder afhankelijk zijn van (semi)-publieke middelen. Op eigen kracht! Het wordt door alle betrokkenen omarmd. De overheid omdat ze niet bij alles haar beurs meer hoeft te trekken, terwijl de initiatiefnemers het als een bevrijding ervaren weg te zijn van de vaak remmende en belemmerende afhankelijkheid van ambtenaren en "instanties". Realisme is hier gepast. "Verdienmodellen" zijn snel op papier gezet, maar de praktijk is weerbarstig. Cruciaal blijft daarnaast de sociale functie van culturele interventies als de Noorderparkkamer. Een van de uitdagingen waar de Noorderparkkamer en andere culturele interventies in kwetsbare wijken voor staan is niet alleen het bedienen van de culturele elite uit buurt en stad, maar er ook zijn voor de "gewone" bewoners. De kunst is de sociale functie overtuigend gestalte te geven en daarbij tegelijkertijd te werken aan de andere functies (economische, artistieke, gentrificerende, promotionele). Daarin lijkt de Noorderparkkamer, zo blijkt uit het artikel, al vrij overtuigend te slagen. In dit opzicht kan ze een belangrijke inspiratiebron zijn voor gelijke initiatieven elders.'

www.tijdvoorsamen.nl

De buurt is krachtiger dan gedacht

Henk Cornelissen is directeur van het Landelijk Samenwerkingsverband Aandachtswijken (LSA). Een man met een duidelijke mening: in de Nederlandse achterstandswijken schuilt meer kracht en organiserend vermogen dan gedacht. Maar het roer moet dan wel om: bewoners moeten meer speelruimte krijgen. En ze moeten de mogelijkheid krijgen om daadwerkelijk een eigen agenda uit te voeren, in plaats van aan te haken bij bestaand beleid. Als die ruimte geboden wordt, ontstaat er - haast vanzelf - een dynamische, op eigen initiatief geënte, community. De buurt kan meer dan we denken.

●●● Inspirerende voorbeelden? Die zijn er te over. Tenminste, als we bereid zijn over onze landsgrenzen heen te kijken. Cornelissen: 'In Amerika neemt de gemeenschap al heel lang het initiatief. Dat komt natuurlijk ook omdat de Amerikaanse overheid veel minder aanwezig is dan in Nederland.' Dat heeft uiteraard ook zijn keerzijde: armoede en gettovorming zijn er erger dan hier. Tegelijkertijd ontstaat daar wat moois: de gemeenschap zelf heeft het meer voor het zeggen, ofwel Asset Based Community Development (ABCD). En er worden methodieken ontwikkeld, die goed werken.'

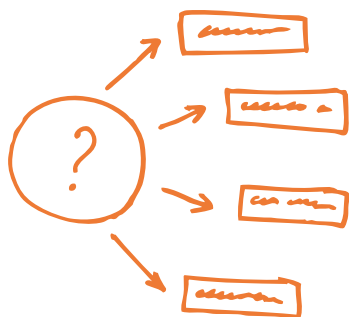
Cornelissen betoogt dat de professionals en beleidsmedewerkers in Nederland een aangeboren reflex hebben om zelf aan de knoppen te willen zitten. Niet de bewoner, maar de beleidsmedewerker heeft (of neemt) het initiatief bij de verandering van wijken en buurten. Bewoners kunnen alleen inhaken op de gekozen route. 'In de praktijk werkt dat slecht', stelt Cornelissen. 'Er ontstaat een andere verhouding: de bewoner voelt zich in het beste geval "participant", maar al te vaak niet gehoord.'

Henk Cornelissen:

**‘Niet de welzijnswerker
of beleidsmedewerker
neemt het initiatief,
maar de bewoners
van de wijk zelf’**

‘Het LSA ijvert voor een buurtwet, die bewoners meer ruimte geeft om lokaal zaken naar eigen inzicht te regelen’

Loslaten is zo eenvoudig nog niet

Het LSA is in 2002 begonnen met bewonersexperimenten. ‘De praktijk was echter weerbarstig: tot veel geslaagde pilots heeft het niet geleid’, bekent Cornelissen. Oorzaak? De overheid heeft in de praktijk zeer veel moeite met “loslaten” en bewoners zijn ontwend zelf verantwoordelijkheid te nemen. Feitelijk wil de overheid eenvoudigweg nog te veel zelf doen. LSA ontdekte dat men in Engeland met hetzelfde probleem worstelde. Er werd een oplossing gevonden met de ontwikkeling van de Community Enterprise/Development Trust. Plukjes bewoners organiseerden zich met een veel zakelijker aanpak. In een aantal jaren tijd groeide deze community enterprises van enkele tientallen naar - nu - 500 initiatieven.

Sinds premier Cameron aan de macht is, is het denken over “lokaal ruimte geven” in een stroomversnelling geraakt. Cameron is het debat over de kerntaken van de overheid gestart: van Big Government naar Big Society. Mensen moeten zelf de kans krijgen zich te ontwikkelen. En Cameron beseft dat er dan ook daadwerkelijk ruimte geboden moet worden. Een goed voorbeeld van deze “ruimte” is de nieuwe wet Right to Challenge. Daarin is vastgelegd

dat bewoners het recht hebben zelf een bod uit te brengen op de uitvoering van een overheidsdienst, bijvoorbeeld ophalen van vuil of leerlingenvervoer. En dan is de overheid verplicht om dat te overwegen. De “concurrerende burger” is geboren.

De toekomst aan eigen initiatieven

Sinds 2011 is het LSA bezig dit model geleidelijk in Nederland te introduceren. Na een gesprek met de enthousiaste toenmalige minister Donner, kwam er vanuit het bestuur in Nederland meer ruimte om te starten met experimenten. Met een radicaal andere benadering en rol van de overheid: niet de welzijnswerker of beleidsmedewerker neemt het initiatief, maar de bewoner van de wijk zelf. De eerste experimenten zijn onlangs gestart. Gefinancierd door de Nationale PostcodeLoterij, het fonds Werken aan Wonen en een klein beetje overheidsgeld van het ministerie van BZK. ‘Die projecten verkeren nog in een pril stadium, de experimenten zijn gebaat bij wat rust,’ vertelt Cornelissen: ‘Je moet een kip niet storen tijdens het broeden.’

Is een community enterprise moeilijk?

Cornelissen stelt dat je niet kunt spreken over dé

wijkonderneming. Een blauwdruk voor een wijkonderneming bestaat niet. Sommigen leveren goedkope diensten, zoals ziekenvervoer en vervoer naar scholen. Anderen investeren in sociale samenhang, door de verhuur van ruimten voor bruiloften en partijen over te nemen. Vrijwel allemaal verzorgen ze training en scholing gericht op werk. Ook groenonderhoud staat op het lijstje. Het belangrijkste criterium: het moet absoluut passen in de wijk. 'En dus zien we een grote diversiteit', aldus Cornelissen. In London is zelfs een deel van een winkelcentrum in een wijk overgedragen aan de bewoners.

In de experimenteerperiode verzorgt LSA de opstart. Een BewonersBedrijf maakt zelf een ondernemingsplan en ontvangt op basis daarvan een investeringskapitaal van het LSA. Cornelissen: 'Een eerste mijlpaal zou dan ook zijn, dat deze ondernemingen over drie jaar nog bestaan. En dat ze de boodschap gaan verspreiden.' Om dit alles mogelijk te maken, ijvert het LSA voor een buurtwet, die bewoners meer ruimte geeft om lokaal zaken naar eigen inzicht te regelen. Cornelissen heeft nog wel een disclaimer: experimenteren betekent ook dat er dingen kunnen en zullen mislukken! ●

Referaat

Jurgen van der Heijden, is adviseur voor AT Osborne en doceert aan de UvA over burgerinitiatieven.

Als vrijwilliger is hij penningmeester van een lokaal buurtenergiebedrijf

Opkomst wijkondernemingen te verklaren

'In plaats van een actie om een veldje om te toveren tot een plantsoen, organiseren burgers wijkondernemingen die producten en diensten leveren. Denk aan energie, voedsel en eenvoudige vormen van zorg. Enkele ondernemingen zijn intussen zo volwassen dat zij op dagelijkse basis leveren. De continue stijging van prijzen voor grondstoffen en voor behoud van natuur en milieu, en de versnelling van die prijsstijging, vormen de constante druk die de wijkonderneming doet opkomen. De economische crisis versnelt dit en is daarmee een belangrijke verklaring voor de opkomst van de wijkonderneming. Een andere reden is de motivatie van bewoners om de speelruimte in hun eigen buurt te vergroten. Deze twee ontwikkelingen worden overal gevoeld en dat verklaart de gelijktijdige opkomst van tientallen wijkondernemingen in Nederland, en daarbuiten. Ook de bewonersbedrijven, die via het LSA van start gaan, passen in deze beweging.'

www.tijdvoorsamen.nl

Verder lezen: www.bewonersbedrijven.nl en www.lsabewoners.nl.

Professor Maarten van Ham (Delfts onderzoeksinstituut OTB) doet onderzoek naar startende bewonersbedrijven - www.maartenvanham.nl.

Ginny Heerenveen (vierde van links) geeft Surinaamse kookworkshops onder de naam OsoPatu. Locatie is het gerenoveerde, en door bewoners gerunde buurtcentrum de Meevaart in de Amsterdamse Indische buurt. Ook andere bewonersinitiatieven hebben hier hun plek gevonden. De bewoners die de Meevaart exploiteren bekijken momenteel of ze meer panden in beheer kunnen nemen.

Ginny: 'We zijn bezig met de voorbereiding: het snijden van uien, tomaten, kousenband. Tijdens de kookworkshop koken we samen een Surinaams gerecht. Het gaat om leren koken, proeven en eten, maar vooral de gezelligheid is voor mij belangrijk.'

Meer weten? www.meevaart.nl. Zie hier de publicatie "Meevaart of Tegenstroom" (pdf).

Liesbeth Spies,
minister van Binnenlandse Zaken
en Koninkrijksrelaties

Durven loslaten

Wat vindt u van wijkondernemingen?

'Tijdens werkbezoeken zie ik regelmatig wat burgers voor elkaar krijgen. De energie en het enthousiasme van actieve, betrokken burgers is aanstekelijk. Het fenomeen wijkondernemingen staat daarin niet op zichzelf. Het sluit aan bij rijke Nederlandse tradities als vrijwilligerswerk. Maar wijkondernemingen gaan nog een stap verder omdat burgers in hun eigen woonomgeving een verregaande vorm van verantwoordelijkheid op zich nemen. Momenteel zie je vooral in krimpgebieden en wijken in grote steden dat burgers voorzieningen als kinderopvang tegen de verdrukking in, in stand weten te houden. Een goede ontwikkeling. Ik zie dat wijkondernemingen in elk geval maatschappelijke winst opleveren, omdat ze bijdragen aan de leefbaarheid in wijken en dorpen.'

Welke rol bij het stimuleren van wijkondernemingen ziet u voor uzelf en voor andere overheden?

'Het Rijk, maar ook lokale overheden, moeten deze burgerinitiatieven vooral de ruimte geven. Het lef

hebben ervan af te blijven en niet in de bekende reflex te schieten van beleid formuleren of coördineren. Hier ligt vooral een schone taak voor lokale bestuurders. Ik begrijp heel goed dat zij voorzichtig zijn met het beperken van controle op de uitvoering. Maar willen we wijkondernemingen stimuleren, dan moeten bestuurders het aandurven om los te laten. En dan ontcom je er niet aan dat het soms anders gaat dan je zelf zou willen. Initiatieven hebben hun eigen dynamiek, de kans dat ze uit de bocht vliegen is aanwezig. Ik pleit er voor dat de gemeenteraad dan niet gelijk het hoofd van de wethouder op het hakblok legt, maar de bestuurder die lef toont de ruimte geeft. Als we vinden dat burgers vertrouwen moeten krijgen, laten we dan ook durven te vertrouwen op onze bestuurders.'

'Het lef hebben er vanaf te blijven'

Heeft volgens u de overheid een taak bij het wegnemen van regels die wijkondernemingen in de weg staan?

'Op werkbezoeken spreekt men mij regelmatig aan over hinderlijke wet- en regelgeving die initiatieven frustrereert. Ik vraag dan consequent man en paard te noemen, zodat ik er wat aan kan doen. Vaak blijkt er meer ruimte in de regels te zijn dan gedacht, maar als de beperking echt in Den Haag ligt, is het de taak van de overheid om ruimte te bieden voor experimenten en oplossingen te zoeken voor knellende wetgeving.' ●

Marc Calon,
voorzitter van Aedes (vereniging
van woningcorporaties)

Ruimte voor experimenten

Welke ervaring heeft u als voorzitter van Aedes met wijkondernemingen?

'Wijkondernemingen zijn een opkomende trend, je komt ze tegen in kranten en tijdschriften en corporaties vertellen erover. Corporaties geven van oudsher bewoners de ruimte om initiatieven te ontplooiën. Wijkondernemingen gaan net weer een stapje verder: bewoners zijn hierbij zelf de initiatiefnemer, zorgen voor de uitvoering van hun initiatief en beheren bijvoorbeeld een complex of onderhouden het groen.'

Welke kansen en mogelijkheden ziet u voor wijkondernemingen in relatie tot de veranderende verhouding tussen overheid, maatschappelijke instellingen en burgers?

'Bewoners die graag een wijkonderneming willen starten moeten kunnen rekenen op samenwerking met de corporatie. Hierbij moet er ruimte zijn voor experimenten en die mogen ook mislukken. Corporaties, overheid en organisaties moeten bewoners ruimte en vertrouwen geven om hun wijkonderneming op te zetten. En we moeten deze trend de tijd geven. De trusts in Engeland, die veel inspiratie geven aan Nederlandse wijkondernemingen, hebben zich over een lange periode ontwikkeld. In Nederland staat de ontwikkeling nog in de kinderschoenen, we kunnen veel leren van de ervaringen in het buitenland.'

'Experimenten mogen ook mislukken'

Welke rol ziet u voor Aedes om wijkondernemingen te faciliteren?

'Bij Aedes brengen we het fenomeen wijkondernemingen nu nader in kaart en verzamelen we kennis en voorbeelden uit de praktijk. Via dit magazine en onze website delen we die specifieke kennis met corporaties en bewoners. Ook kunnen corporaties Aedes inschakelen voor advies of wanneer zij tegen belemmerende wet- en regelgeving aanlopen. Als belangenorganisatie gaan wij met die boodschap naar de politiek om te zorgen dat wijkondernemingen kunnen groeien en bloeien. Als mede-afzender van het platform Bouwstenen voor Sociaal ondersteunen wij bovendien netwerken die gaan over eigen beheer of exploitatie van vastgoed.'

Wat kan een corporatie voor wijkondernemingen doen?

'Corporaties kunnen bijdragen aan de randvoorwaarden die nodig zijn om een wijkonderneming van de grond te krijgen. Dat kan zijn door mee te denken, mee te doen of bijvoorbeeld door vastgoed ter beschikking te stellen. Als je kijkt naar de prachtige voorbeelden die in dit magazine staan, dan zie ik dat corporaties een belangrijke bijdrage leveren aan deze maatschappelijke vernieuwing.' ●

Freek Ossel,
wethouder van Amsterdam

‘Het is nodig dat bewoners zelf de inhoud bepalen’

Wethouder Freek Ossel is een warm pleitbezorger van wijkondernemingen. Ze leveren meer sociaal-maatschappelijk en financieel rendement op.

Zijn wijkondernemingen – na de bewonersbudgetten – de nieuwe heilige graal?

‘Dat is wat sterk uitgedrukt, want bewonersbudgetten hebben zeker iets opgeleverd. Maar het resultaat van wijkondernemingen en bewonersgestuurde wijkontwikkeling is veel beter. De aanpak van bewonersinitiatieven werd te veel bepaald door instituties en subsi-

dies, terwijl het juist nodig is dat bewoners zelf de inhoud bepalen van projecten en er verantwoordelijk voor zijn. Dat laten de wijkondernemingen zien.’

Kunt u een voorbeeld noemen waaruit dit blijkt?

‘Bij de Meevaart is niet gekozen voor een klassiek buurthuis, maar daar hebben bewoners het heft in

eigen handen genomen. Er komen nu meer en betere initiatieven van de grond voor veel minder geld. Een ander mooi voorbeeld is “Geef om de Jan Eef” (red: Jan Evertsenstraat, Amsterdam). Een overval op een juwelier was voor bewoners en winkeliers aanleiding na te denken waarom het zo slecht

sidies en willen dat ook niet. Het is maatwerk. In plaats van dichtgetimmerde plannen met kwantificeerbare doelen op te stellen, stappen we op initiatiefnemers af. We vragen wat ze nodig hebben. Dat is vaak meer dan geld. Al is een kleine investering om de eerste stap te zetten soms wel nodig. We

mij op nieuwe initiatieven, kennen de contactpersonen en bezoeken de bijeenkomsten. Daarnaast is medewerking van instellingen zoals woningcorporaties erg belangrijk. Je moet goed weten welke bedrijven en maatschappelijke instellingen wijkondernemingen willen faciliteren. Het zou ook goed zijn als er een soort open stimuleringsregel uit de Europese Unie beschikbaar zou zijn. Dit is een internationale ontwikkeling.’

‘Zorg voor politiek vertrouwen’

ging in de straat en hoe het beter kan. Wat begon als een comité van verontruste burgers, heeft geleid tot een stichting met goede promotieactiviteiten voor die winkelstraat. Ze willen nu ook gaan investeren in vastgoed.’

Op welke manier stimuleert u de wijkondernemingen?

‘We hebben geen standaard sub-

adviseren ook en brengen initiatiefnemers desgewenst in contact met andere wijkondernemingen, maatschappelijke organisaties of bedrijven die ze willen steunen.’

Wat heb je nodig om dit goed te doen?

‘Je moet weten wat er in de stad gebeurt. Mijn ambtenaren houden oren en ogen open. Ze attenderen

Wat vindt u moeilijk aan wijkondernemingen?

‘Ze staan er niet ineens. Het begint met enthousiasme en vervolgens ontwikkelt zich dat in een bepaalde richting. Je kunt niet meteen zeggen wanneer deze initiatieven iets opleveren. En wat.’

Hoe gaat u hiermee om?

‘Geduld hebben. En de politiek overtuigen van de waarde van wijkondernemingen. Uitleggen dat deze initiatieven zich organisch ontwikkelen. Ook de raadscommissie moet geduld hebben. Dat is niet gemakkelijk.’ ●

Ondernemend Broekland

‘Handen uit de mouwen steken loont’

Het Overijsselse Broekland (1200 inwoners) telt maar liefst twintig verenigingen. De 450 vrijwilligers zijn gewend de handen uit de mouwen te steken. Of het nu gaat om een restauratie van een karakteristiek dorpsweggetje of de bouw van een sporthal. ‘In andere dorpen wordt regelmatig geklaagd: “...dit functioneert niet en de gemeente moet het opknappen”. Als bewoners bekijken we het van de positieve kant. Daar bereiken we veel mee.’

●●● Eén van de twintig verenigingen is Plaatselijk Belang. Deze vereniging wil het welzijn van de bevolking van Broekland bevorderen. Onderdeel is de ‘Korte Klappen Commissie’, een groep dorpelingen die regelmatig wordt ingeschakeld om zaken onder handen te nemen. ‘Op dit moment is het Plaatselijk Belang betrokken bij de uitbreiding van sporthal Het Horsthuis’, vertelt André Roetert Steenbruggen. ‘De vrijwilligers van Plaatselijk Belang helpen ons met bouwwerkzaamheden. Daarnaast zijn er vrijwilligers die kermissen in het dorp organiseren; traditionele tentfeesten waaraan een veiling is gekoppeld. De opbrengsten komen ten goede aan de sportverenigingen en de sporthal.’

Mooie samenwerking

De sporthal en bijbehorende sportvelden wordt voor 100% geëxploiteerd door vrijwilligers. De bouw kwam mede tot stand met subsidies van het Europese programma voor plattelandsontwikkeling, de provincie en de gemeente Raalte. ‘Als je een Europese subsidie krijgt, is het makkelijker ook van de provincie en de gemeente een bijdrage te ontvangen. Zo is de sporthal het resultaat van een mooie samenwerking tussen overheid en burgers. Maar het grootste deel van de investering hebben de sportverenigingen gefinancierd, onder meer met de opbrengsten van de kermissen.’

André Roetert Steenbruggen:

‘Andere dorpen vinden vaak dat de overheid het moet oplossen, wij gaan zelf aan de slag’

Multifunctioneel

Deze sportaccommodatie biedt niet alleen onderdak aan de vele sportverenigingen. Kinderen van de basisschool sporten er tijdens de naschoolse opvang. ‘Voorheen zaten de kinderen in het dorps huis spelletjes te doen. Wij wilden ze graag laten bewegen. Ze mogen gebruikmaken van alle faciliteiten. Daarnaast gebruikt een jeugdsportcommissie de sporthal en sportvelden voor sportactiviteiten.’

Gemeenschapszin

Gevraagd naar de bereidheid om vrijwilligerswerk te doen, is het antwoord van Roetert Steenbruggen kort maar krachtig. ‘Gemeenschapszin is hier met de papelepel ingegoten. We hebben veel verenigingen. Iedereen is wel

ergens lid van. Vrijwilligerswerk hoort daarbij. Ook buiten de vereniging. Onlangs hebben we een karakteristiek dorpsstraatje gerestaureerd. De gemeente regelde de Waalse keien en het zand, wij deden de rest. Een ander mooi voorbeeld is het jaarlijkse jeugdkamp dat onze vrijwilligers organiseren. Dit kamp wordt bekostigd uit de opbrengsten van het oud papier dat Broeklanders inzamelen. Hiervoor krijgen we een minimumprijs van de gemeente. Hierdoor kunnen kinderen voor weinig geld meedoen met het zomerkamp. De gemeente is er blij mee, omdat het zomerkamp past in de doelstellingen om aantrekkelijke activiteiten te realiseren voor de jeugd. De kinderen kunnen dankzij de opbrengsten van het oud papier meedoen aan het zomerkamp voor weinig geld.’ ●

Seniorensociëteit Andromeda, voor en door bewoners

‘Geen tabletten, maar tablets’

Een jaar geleden voelden veel senioren zich eenzaam in de Eindhovense wijk Woensel Noord. Er was weinig voor ze te doen. Aanleiding voor Dick de Gunst en een groep andere senioren een sociëteit op te zetten in een leegstaand bankfiliaal. ‘We stelden een businessplan op en klopten aan bij woningcorporatie Woonbedrijf met de vraag of we de ruimte konden huren en of de corporatie kon helpen bij het zoeken naar onderhuurders.’

Joyce Hijdra

●●● Districtsmanager Joyce Hijdra was onder de indruk. ‘Het businessplan was een mooie start. In plaats van te vragen, hadden de initiatiefnemers iets voor ons in de aanbieding: “Dit is wat we willen doen. Wat kunnen jullie eraan bijdragen?” De rolverdeling was glashelder.’

Mede huurders

Hijdra stelde wel een aantal voorwaarden, zoals uitwerking van het bedrijfsplan met een programma op basis van een haalbaarheidsonderzoek in de buurt. De Gunst: ‘Zes studenten Sociaal Cultureel Werk hielpen ons daarbij. We waren er blij mee, het gaf onze sociëteit een nog sterkere basis.’ Ook berekende Hijdra een reële huurprijs op basis van een sociale functie en ging ze in het netwerk op zoek naar passende onderhuurders voor Andromeda: glasvezelbedrijf Ons Net en de gemeente Eindhoven. ‘De gemeente was op zoek naar een steunpunt voor bewoners en het glasvezelbedrijf vond het leuk bij te dragen aan de activiteiten van de sociëteit, zoals computercursussen.’

Positie bepalen

'Maak met een duidelijke afspraak over elkaars positie. Als bewoners aangeven hun eigen broek op te willen houden en later toch subsidie aanvragen, werkt het niet. En ook niet als de corporatie alleen expertise zou leveren en zich toch met de bedrijfsvoering gaat bemoeien.'

Joyce Hijdra, districtsmanger
Woonbedrijf

Andromeda is financieel onafhankelijk.

Sociale cohesie

Voor Woonbedrijf is Andromeda een goede maatschappelijke investering. Hijdra: 'Je moet je thuis voelen in een wijk. In Woensel Noord voelden bewoners zich geen partij meer in hun wijk. Als bewoners willen investeren in hun omgeving, werken we daar graag aan mee.' De Gunst: 'Senioren uit de wijk die de deur niet meer uitkwamen, zijn helemaal opgebloeid. En zetten zich met hart en ziel in om een succes van de soos te maken. Ze organiseren hun eigen activiteiten: een sjoel- en bridgeclub, maar ook een interactieve gymles via het tv-scherm. De soos heeft de onderlinge band in de wijk versterkt. Ook tussen generaties en culturen. Er komen kinderen over de vloer. We leren skypen met (klein)kinderen. We worden gezonder. Ons motto is: "Geen tabletten maar tablets".'

Gezonde onderneming

Andromeda is financieel onafhankelijk. Naast activiteiten die geld opbrengen, zoals een Italiaanse eetclub, verhuurt de sociëteit vergaderruimte aan onder meer de gemeente. Het aanbod wordt regelmatig uitgebreid. 'Senioren kunnen nu ook hun verjaardag bij ons vieren. Ze hoeven dan niet zelf te sjouwen met taarten en kratten bier. Dit levert ons genoeg op om zelfstandig te draaien', aldus De Gunst. ●

Continuïteit

'Je moet niet achterover leunen en denken dat het wel loopt. Blijf werken aan continuïteit. Dat betekent dat je constant moet blijven innoveren. Wij komen elke maandagochtend bij elkaar om nieuwe ideeën te bespreken. Na een halfuur nemen we een besluit: wel of nietdoen.'

Dick de Gunst, mede-initiatiefnemer
seniorensociëteit Andromeda

Verder lezen:

www.onsplatform.tv/andromeda

Henry de Gooijer:

**‘Een zekere
cultuuromslag is nodig:
zie de actieve burger
niet als lastig, maar
neem ons serieus’**

Van links naar rechts: Henry de Gooijer, Yvonne Feuerhahn,
Fabian Brökelmann en Magda Bannink

Kwetsbaar stukje Amersfoort nu een groene oase

Het 'wonder' van Soesterkwartier

Terugkijkend vanaf 2012 lijkt het ontstaan van de vereniging Duurzaam Soesterkwartier, in hartje Amersfoort, een volstrekt logisch verhaal. Maar voor wie tien jaar geleden door de wijk Soesterkwartier en de verloederende werkplaatsen en rangeerterreinen banjerde (zwerwers, wietplantages, illegale houseparty's), zal het als een sprookje in de oren klinken. Via een zogenaamde PPP-samenwerking (publiek, privaat, particulier) schieten de groene initiatieven momenteel uit de grond. Hoe werd dit monumentale stukje Amersfoort "gered"? En wat is de "geheime formule", als die er is?

●●● Duurzaam Soesterkwartier bestaat nog niet zo lang; pas begin 2010 is de vereniging definitief tot stand gekomen. Inmiddels hebben zich maar liefst vijf werkgroepen 'onder' de vereniging geschaard, die zich elk op hun eigen terrein bezighouden met de verduurzaming van de knusse arbeiderswijk Soesterkwartier en het aangrenzende - vanaf 2001 buiten gebruik gestelde - spoorgebied, de Wagenwerkplaats. Wat maakt deze ogenschijnlijk veelarmige structuur zo vitaal? En waarom heeft Duurzaam Soesterkwartier in zo'n korte tijd "school gemaakt"? Bestuurslid en bewoner Henry de Gooijer is er duidelijk over: 'De beslissing van het bestuur om duurzaamheid als samenbindend thema te gaan gebruiken, is cruciaal geweest. Als je afzonderlijke werkgroepen blijft runnen, ieder met zijn eigen gezicht en goede bedoelingen, word je niet herkenbaar voor de wijk. Vloeit de energie weg. Nu kent bijna iedereen in de buurt Duurzaam Soesterkwartier. De les? Dúrf keuzes te maken. En onderken de waarde van het sociale netwerk als je met duurzaamheid aan de gang gaat.' >

Slim aanknopingspunt

Zodra de keuze voor duurzaamheid gemaakt was, nam buurtactiviste Joke Sickmann – al jaren actief in het gebied, veterane op het terrein van burgerinitiatieven en één van de aanjagers van Duurzaam Soesterkwartier – de stap een zogenaamde ‘Groene Enquête’ in de wijk te verspreiden, om zo de duurzame behoeften onder de bewoners te peilen. Een slimme zet. De Gooijer: ‘Met de enquête hebben we een cruciale brug geslagen naar de bewoners van Soesterkwartier. Mensen vonden de enquête kennelijk relevant en vulden ‘m in grote getale in. Ze bleken naast het verbeteren van het milieu zéér geïnteresseerd in het thema: hoe bespaar ik energie? Ofwel: hoe zorg ik dat mijn energierekening in de toekomst binnen de perken blijft?’. Eén van de vijf werkgroepen heeft de signalen uit de Groene Enquête vertaald naar het organiseren van “Energieborrels”: straatbijeenkomsten waarbij bewoners elkaar ontmoeten, informatie uitwisselen over hun energieverbruik en -rekening en vrijwilligers van Duurzaam Soesterkwartier voorlichting geven over isolatie en andere energiebesparende maatregelen. De Gooijer: ‘Die

borrels hebben vanaf het begin uitstekend gelopen. Behalve dat het gewoon gezellig is, vallen mensen soms van hun stoel af als ze merken hoe enorm de prijs- en verbruiksverschillen zijn met hun buurman of -vrouw. En die emotie leidt tot concrete resultaten. In korte tijd hebben we als vereniging, vanuit een koude start, 200 woningen in 20 straten aangepakt met energiebesparende maatregelen. In samenwerking met lokale bedrijven.’ Met gezonde trots en ondernemersgeest heeft Duurzaam Soesterkwartier

De ondernemers- filosofie

'Duurzaam Soesterkwartier streeft naar een cashflow van nul. Door armlastig te blijven, gun je jezelf een zuivere focus op inhoud. Als we projecten doen die geldstromen vergen, zoals een windmolen of een zonnedak, richten we een nieuwe rechtspersoon op die daar meer geschikt voor is.'

Overheid, neem ons serieus

Inzet, vasthoudendheid en overtuigingskracht van de tientallen vrijwilligers van Duurzaam Soesterkwartier zijn op z'n minst indrukwekkend en aanstekelijk. Het roept de vraag op hoe zij de rol van de overheid de afgelopen jaren hebben ervaren. Stimulerend? Saboterend? De Gooijer: 'Het kan wel wat sneller. Voorbeeld: met de werkgroep "Zon op School" zijn we bezig zonne-energie een plek te geven op onze basisschool "De Kubus". Met een door bewoners gesponsord dak met zonnepanelen als belangrijk element. Wat zie je gebeuren? De dienst Milieu van de gemeente is heel erg enthousiast. Ze ondersteunen voluit. Maar de dienst Onderwijs heeft, logischerwijs, andere prioriteiten. Daar gaat het trager. Dat is op zich niet erg, ware het niet dat dit soort projecten kwetsbaar is, vaak afhangt van de inzet van mensen met drukke agenda's en de energie, of het momentum, voor je het weet is weggevoeld.' Hoe kan het beter? 'Je zou willen dat de overheid het raam meer open heeft staan. In staat is meer naar de beweging in de samenleving te kijken, daarop aan te sluiten. En, waar nodig, tijd en energie vrij te maken. Noem het "mee schakelen met de maatschappij", de "flow" van wat er gaande is...' Magda Bannink van de werkgroep "Het Groene Spoor", zelf ex-ambtenaar, voegt eraan toe: 'Als overheidsafdelingen - zoals in dit geval Milieu en Onderwijs - onderling meer verbonden zijn en elkaar informeren, zou dat enorm

De "wijkburgemeester"

Veel in de wijk Soesterkwartier is aangejaagd door onvermoeibaar activiste en "wijkburgemeester" Joke Sickmann (80). Ook bij de totstandkoming van Duurzaam Soesterkwartier heeft ze op de achtergrond een grote rol gespeeld.

tier het goede nieuws over de Energieborrels naar soortgelijke initiatieven gecommuniceerd. Resultaat: ook elders in Nederland liggen nu plannen om Energieborrels te gaan houden. De Gooijer, glimlachend: 'Je kunt het een soort export noemen, ja.'

helpen. Verder denk ik dat een zekere cultuuromslag nodig is: zie de actieve burger niet als lastig, maar neem ons serieus.'

Wijsheid van onderop

Als je uitzoomt en de bewegingen van de afgelopen tien jaar rond Soesterkwartier en de Wagenwerkplaats poot te analyseren, lijkt het motto "onzekerheid aan de top, wijsheid van onderop" een adequate samenvatting. Terwijl de NS als grondeigenaar en de gemeente als verantwoordelijke beleidsinstantie werden overvallen door de economische crisis, daarop het antwoord schuldig bleven en voorgenomen plannen voor het gebied moesten afblazen, hebben lokale activisten – uit een combinatie van betrokkenheid en welbegrepen eigenbelang – het heft in eigen hand genomen. Gelukkig zijn NS en gemeente de meerwaarde van dat initiatief tijdig gaan inzien.

Gevolg? Een vruchtbare PPP-samenwerking waarbij de vereniging Duurzaam Soesterkwartier vaak het initiatief heeft genomen, en de NS en de gemeente adequaat hebben gefaciliteerd. Dankzij deze 'driehoek' zijn er resultaten geboekt op diverse niveaus. Niet alleen zijn er groene speelplaatsen, duurzame bedrijvenclusters en beter geïsoleerde huizen gerealiseerd. Uiteindelijk, door intensivering van onderlinge contacten, is ook het sociale woonklimaat aanzienlijk verbeterd.

Tot slot: hoe duurzaam is een initiatief als Duurzaam Soesterkwartier eigenlijk zelf? Zal het zich tot in lengte van jaren handhaven of calculeren de vrijwilligers een natuurlijk einde in? De Gooijer: 'Ik denk dat we een vrij fundamentele functie in de wijk zijn gaan vervullen en dat we in 2020 zeker nog bestaan. De focus zal tegen die tijd misschien anders zijn, meer gericht op het sociale. Omkijken naar elkaar. Boodschappen voor elkaar doen. Thuiszorg ondersteunen. Dat soort zaken.' Bannink: 'De binding tussen de mensen die nu actief zijn, is sterk. Nu weten we nog niet exact waar we als wijk tegenaan gaan lopen. Maar zodra we een kans of bedreiging zien, zullen we als groep weer actief worden.'

Verder lezen:

www.duurzaamsoesterkwartier.nl

Magda Bannink:

'Als overheidsafdelingen onderling meer verbonden zijn en elkaar informeren, zou dat enorm helpen'

Referaat

Job Swens,
eigenaar/adviseur J-OB,
Joining OBJECTives
for Sustainable
World ENergy Solutions

Wijkondernemingen en de wetgeving

Gezamenlijk, als wijkonderneming, duurzame energie opwekken doe je niet zomaar.

De regelgeving rondom energie is gebaseerd op centrale energievoorziening. Zo betalen burgers elf cent energiebelasting over zelf opgewekte stroom, als zij die niet van hun eigen dak kunnen halen.

De Belastingdienst beschouwt dit als "door een ander opgewekte stroom". Alsof je belasting moet betalen over een krop sla uit je eigen volkstuin. Een schrijnend voorbeeld is de stichting Doorzon in Leeuwarden.

De leden betalen energiebelasting over op het gemeenschappelijk dak opgewekte stroom, omdat er geen directe kabel vanaf het dak naar de eigen woning getrokken kan worden. Maar er zijn oplossingen: Bewoners van het Soesterkwartier in Amersfoort, verenigd in de coöperatie Zon@School van de Vereniging Duurzaam Soesterkwartier, plaatsen samen een zonnestroomsysteem op het dak van een school. De opgewekte zonnestroom wordt geleverd aan de school. De school doneert de besparing op netstroom aan de coöperatie die dit naar rato verdeelt over de deelnemers. De school hoeft over de zonnestroom geen energiebelasting af te dragen, omdat "achter de meter opgewekte stroom" beschouwd wordt als zelf opgewekte stroom.'

www.tijdvoorsamen.nl

DE WIJK

ANALYSE

De visie van Scief Houben op waardecreatie door bewoners in de buurt. Licht het geld op straat in wijken en dorpen? Dat hangt ervan af hoe je er naar kijkt. Als je een wijk of een dorp als een bedrijf wil laten renderen, dan valt het volgende op: bewoners zorgen voor inkomsten en uitgaven (de bovenste tak), bedrijven en maatschappelijke instellingen investeren in de wijk (de middelste tak) en er zijn bewoners met wensen en behoeftes die in de buurt actief willen worden (de onderste tak). Deze afbeelding laat zien hoe wijkondernemingen kansen kunnen benutten om hun leefomgeving te verbeteren.

WAT HEB IK?

WELKE GELDSTROMEN KOMEN DE WIJK BINNEN?

ONTDEK ELKAARS TALENTEN!

GEVOEL VAN ONMACHT

BOTTOM-LIP

MAATSCHAPPELIJKE SETTING
VRUCHTBARE BODEM

TRANSFORMATIE
VERZORGINGSSTAAT

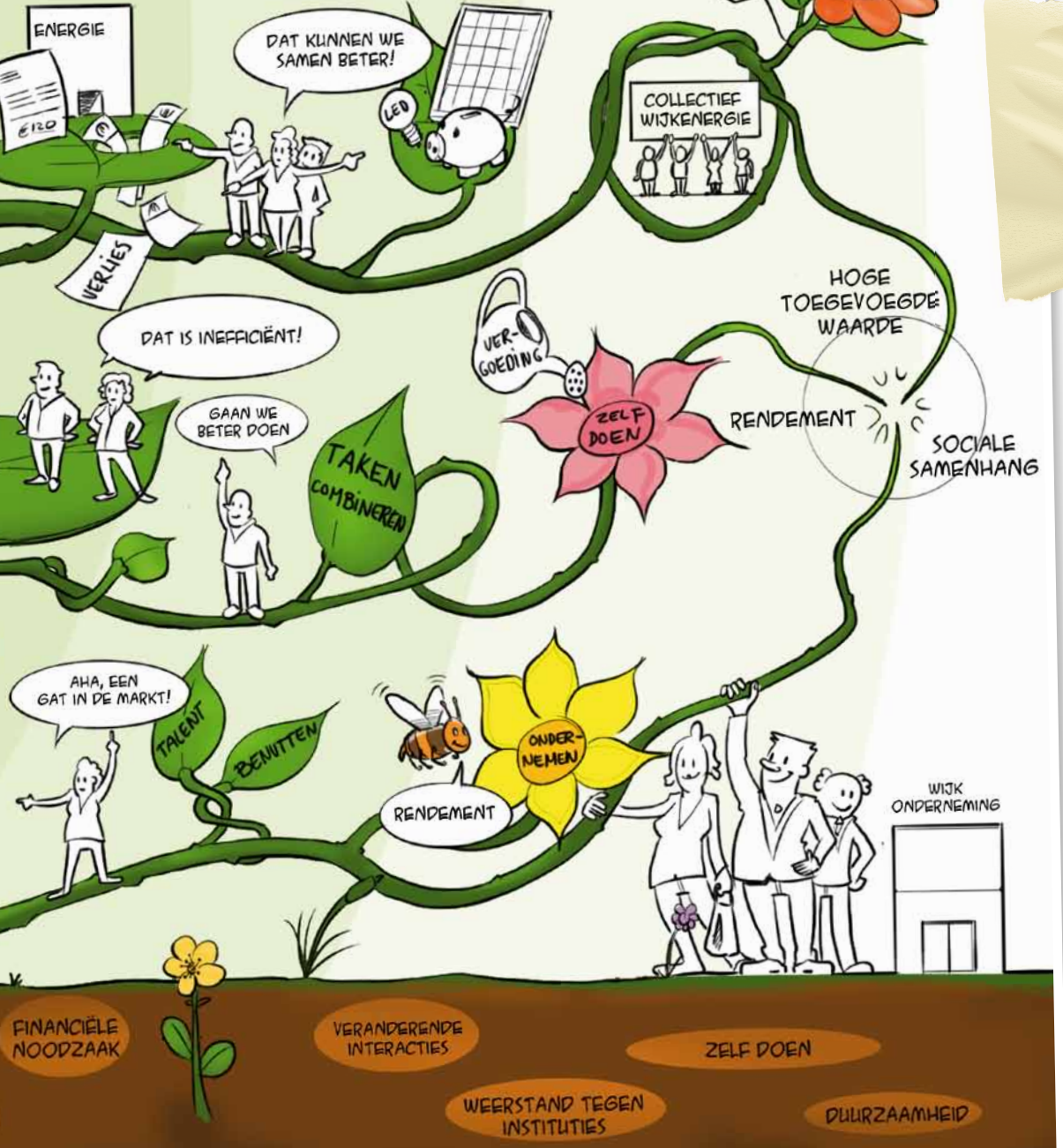
INZICHT

BEWUSTWORDING

WAARDECREATIE

WAAR GEEF IK HET AAN LIET?

Buurthuis wordt wijkonderneming

In het voorjaar van 2012 zijn acht buurthuizen onderzocht die door bewoners worden beheerd. Wat blijkt? Zelfbeheer leidt tot meer ondernemerschap. ‘Als armoede het probleem is, is vrijwilligerswerk geen oplossing.’ aldus, Pierre Mehlkopf van de Meevaart in de Indische buurt in Amsterdam.

●●● De bewoners in de bezochte buurthuizen zijn zelf verantwoordelijk voor de exploitatie van hun buurthuis, de programmering en het operationele beheer. En dat doen ze allemaal, zonder uitzondering, met een grote gedrevenheid en een enorme wil tot zelfbestuur. Wel bestaan er tussen de bezochte buurthuizen grote verschillen in doelstelling, werkwijze en financiering.

Wat opvalt, is de verschuiving van een buurthuis naar een “wijkonderneming”. Dit “nieuwe” buurthuis is niet alleen de huiskamer van de wijk, maar ook de plek waar wijkbewoners zich ontwikkelen, kennis opdoen en nieuwe contacten leggen. Het buurthuis biedt bewoners een betere plek in de samenleving, een grotere sociale omgeving en meer kans op betaald werk.

De buurthuizen willen qua inkomsten niet afhankelijk zijn van de overheid. Daarom gaan ze ook op

zoek naar andere inkomstenbronnen. Dit doen ze op een ondernemende en bedrijfsmatige manier. Met de inkomsten worden de activiteiten in het buurthuis en het buurthuis zelf draaiende gehouden. Op die manier komen de inkomsten op allerlei manieren weer ten goede aan de ontwikkeling van of de sociale cohesie in de buurt.

Het is de impliciete bedoeling van elk buurthuis om de wijk vooruit te helpen. Als er geld, ruimte en tijd is worden er, al naar gelang de behoeften, nieuwe activiteiten opgezet. Bijvoorbeeld huiswerkbegeleiding, samen eten of computercursussen voor ouderen. Op activiteitsniveau wordt er doorgaans niet over winst of verlies gesproken. Wel wordt men zich er langzamerhand steeds meer van bewust dat het buurthuis niet alleen een buurthuis, maar ook een wijkonderneming is. Voorbeelden hiervan zijn De Meevaart in Amsterdam en Wijkhuis West in Roosendaal.

Wat is zelfbeheer?

Zelfbeheer is in de eerste plaats een gevoel van autonomie: baas in eigen tent. De acht buurthuizen hebben ook bewoners in het bestuur. Dat zijn soms ook bestuurders van buiten de wijk. Zij zijn de ambassadeurs van het buurthuis en vormen de schakel

Zelfbeheer is in de eerste plaats een gevoel van autonomie: baas in eigen tent

met de gemeente. De meeste buurthuizen draaien op vrijwilligers; de grote hebben doorgaans een betaalde bedrijfsleider of beheerder. Enkele buurthuizen proberen kleine betaalde banen te creëren. Want, zoals Pierre Mehlkopf van de Meevaart in de Indische buurt in Amsterdam het verwoordde: 'Als armoede het probleem is, is vrijwilligerswerk geen oplossing.'

Financiering

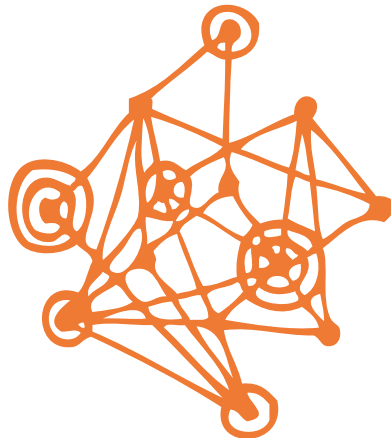
De wijkondernemingen zoeken naar inkomsten uit onder meer zaalverhuur aan partijen in en buiten de wijk. Partijen van buiten de wijk brengen nieuwe klanten en netwerken mee, die op hun beurt weer geld inbrengen en bijdragen aan de vaardigheden en het zelfbewustzijn van de medewerkers van het buurthuis. De wijk is trots op haar buurthuis en het buurthuis profileert zich als *the place to be*. >

De professional opereert op de achtergrond en verbindt mensen en ideeën, maar neemt het vooral niet over

De financiën zijn een voortdurend punt van zorg. De meeste buurthuizen ontvangen een bescheiden gemeentesubsidie en sprokkelen met sponsoring, horeca en de verhuur van ruimten de rest bij elkaar. De Nieuwe Jutter in Utrecht bijvoorbeeld, heeft haar inkomsten voor 2012 begroot op € 85.000,- waarvan 50% uit gemeentesubsidie, ruim 10% uit sponsoring, zo'n 35% uit zaalverhuur en 5% uit horeca. Overigens is het gebruik van ruimten door wijkbewoners vaak gratis.

Dat lukt misschien ook Het Klooster in Rotterdam. Bedrijfsleider Hans de Haan: 'Ons aanbod aan de gemeente was: geef ons de helft van het budget dat je aan de voormalige beheerder gaf. Wij zorgen voor een dubbele omzet en een vijfvoud aan bezoekersaantallen. Dat hebben we in twee maanden tijd gerealiseerd. Vooral door ruimere openingstijden,

een gastvrije houding en het uitstralen van enthousiasme en plezier. We spelen in op actuele behoeften. Zo hebben we een leegstaande kelder snel en simpel verbouwd tot muziekruijnte.'

In welke wijken?

Het Klooster zit in de Rotterdamse wijk Het Oude Noorden, tweede op de lijst van Vogelaarwijken in 2008. Deze wijk zit in de lift. Dat geldt ook voor alle andere wijken, waarin de bezochte buurthuizen liggen. Volgens de "Leefbaarometer" van het ministerie van BZK zijn deze wijken in de periode van 1998 tot 2010 matig positief tot zeer positief verbeterd. Deze verbetering prikkelt de gedachte dat een "stijgende wijk" bewoners aanzet tot zelfbeheer.

Professionaliteit

Voor buurthuis De Nieuwe Jutter, sinds 2008 in beheer van bewoners, is professionele ondersteuning cruciaal geweest voor het succes. Dit blijkt uit onderzoek van het Verwey-Jonker Instituut. De ondersteuning betrof acht uur per week. Titus, een buurtpastor, was aanwezig om mensen te stimuleren die de zaken zelf ter hand wilden nemen.

De professional opereert op de achtergrond en verbindt mensen en ideeën, maar neemt het vooral niet

Referaat

Evelien Tonkens,
bijzonder hoogleraar actief
burgerschap, Universiteit
van Amsterdam

Kritische vragen

'De wijkonderneming lijkt een briljant idee te zijn. Een perfect recept voor een bloeiende wijk met bruisende economische activiteit en hartverwarmende sociale cohesie. Met succes beproefd in Zuid-Amerika, het Verenigd Koninkrijk en Afrika. Maar voordat we ons nu allemaal hierop storten, en in heel Nederland plannen voor wijkondernemingen uit de grond worden gestampt, zijn er een paar kritische vragen te stellen. Welk probleem wordt er met een wijkonderneming precies opgelost? Waartegen weeg je de wijkonderneming af en wanneer valt die afweging in het voordeel van de wijkonderneming uit en wanneer niet? De wijkonderneming legt de bal bij de burger, maar welke werkloze burger kan en wil dit? En waarom kunnen die burgers niet direct door de woningcorporatie ingehuurd worden, in plaats van via deze ingewikkelde omweg? Waarom niet de bal direct bij de corporatie leggen door lokale mensen in dienst te nemen en die aan het werk te zetten om de wijk economie een impuls te geven? Wel zo efficiënt en betrouwbaar. De bal bij de de burger leggen prima, maar dan op die plaatsen en bij die activiteiten waar burgers dit zelf graag willen, omdat ze zelf mogelijkheden zien en voor zichzelf een rol zien die ze graag willen en kunnen nemen.'

www.tijdvoorsamen.nl

Verder lezen

Dit artikel is gebaseerd op de Quick Scan "Van buurthuis naar wijkonderneming", geïnitieerd door De Nieuwe Jutter, het Verwey-Jonker Instituut en de Wijkplaats, en verder in Bouwstenenverband opgepakt, met steun van de gemeente Utrecht en het Oranjefonds. Komend jaar worden drie van de acht bezochte wijkondernemingen nader onderzocht op effectiviteit.

Bouwstenen voor Sociaal is een sectorverbindend platform van en voor bestuurders, managers en professionals in maatschappelijk vastgoed.

Kijk voor meer informatie ook op de informatiepagina's over bewonersbeheer op www.bouwstenenvoorsociaal.nl of op www.wijkonderneming.nl

over. Ook Wijkhuis West in Roosendaal en de Meevaart in Amsterdam hebben professionele ondersteuning. De andere wijkondernemingen stellen het zonder. Zij hebben mensen in hun bestuur of netwerk die de rol van verbinder of ondersteuner vervullen. Het Klooster is daarvan een goed voorbeeld. Dat is in staat geweest meerdere kwaliteiten samen te brengen. ●

Rechtsvormen voor ondernemende bewoners

Juridische basis

Als ondernemende bewonerscollectieven tot een formele status willen komen, kan het lastig zijn een geschikte rechtsvorm te kiezen. Hieronder een beknopt overzicht van de mogelijkheden.

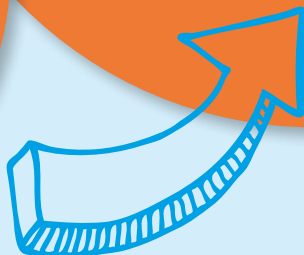
Vereniging met volledige rechtsbevoegdheid

Groeit het budget, krijg je voorschotten voor te leveren prestaties, moet je vergunningen aanvragen of gaat er betaald personeel aan de slag? Dan worden de risico's voor bestuursleden vaak te groot. Je kan bij de notaris de vereniging alsnog omzetten in een met volledige rechtsbevoegdheid. Bestuursleden lopen geen risico, zolang ze zich aan de spelregels houden. Dat geldt ook voor de volgende rechtsvormen.

Vereniging met beperkte rechtsbevoegdheid

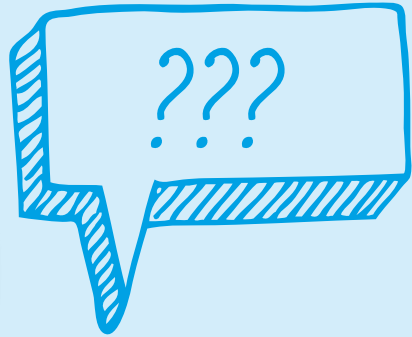
De corporatie wilde niet op een privérekening storten en het buurtcomité wilde niet te veel gedoe. De oplossing was een vereniging 'met beperkte rechtsbevoegdheid'. Democratisch, want de algemene ledenvergadering beslist uiteindelijk.

Voorbeeldstatuten vind je op internet. Pas deze aan, stel ze vast in een oprichtingsvergadering en benoem de bestuursleden. Meld de vereniging aan bij de Kamer van Koophandel (www.kvk.nl). Daarna open je met het registratiebewijs een bankrekening. De bestuursleden zijn hoofdelijk aansprakelijk. Deze rechtsvorm is goedkoop en als enige zonder notaris te regelen.

Stichting

Komen de meeste verenigingsleden niet opdagen? Of verstoren wisselende meerderheden de continuïteit? Kies dan de stichtingsvorm, waarin het bestuur alle zeggenschap heeft en slagvaardiger is. In de statuten kun je bestuursmacht wel beperken, bijvoorbeeld door externe voordracht van bestuursleden. Een stichting heeft een maatschappelijk doel. Een eventueel overschot moet besteed worden aan het eigen doel (dit geldt ook voor een vereniging).

Coöperatie

Drijft de vereniging een onderneming die de leden voordeel of winst moet opleveren, dan kies je voor een coöperatie. Gezamenlijke inkoop met korting geeft ook voordeel, maar is dat eenmalig (bijvoorbeeld zonnepanelen), dan drijf je geen onderneming. Kies in dat geval voor een vereniging. Vrijwilligers, personeel in loondienst en ZZP-ers kunnen lid zijn van de coöperatie.

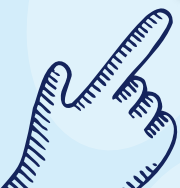

Gecombineerd

Je kunt ook rechtsvormen combineren. Een voorbeeld. Inwoners tilden zelf het Multifunctioneel Centrum Oostwold van de grond om dorpsvoorzieningen te behouden. De stichting maakte plannen met de gemeente en beheert het gebouw. De dorpswinkel daarin is een coöperatie die, met uitzondering van de bedrijfsleider, draait op vrijwilligers. Inwoners zijn lid en nemen een aandeel van 99 euro om te kunnen investeren. Diverse recreatieve verenigingen gebruiken nu het centrum. Je kunt rechtsvormen combineren door verenigingen bestuursleden voor de beheerstichting te laten voordragen.

Meer informatie?
Kijk op
www.kvk.nl of
www.notaris.nl

... Enige tijd na aanmelding bij de KvK ontvang je een vragenformulier van de Belastingdienst om na te gaan of je loonbelasting, BTW en/of vennootschapsbelasting moet afdragen. Daarbij kijkt de fiscus niet zozeer naar de rechtsvorm, maar naar de activiteiten die je ontplooit en of er bedrijfsactiviteiten worden uitgeoefend. De keuze van rechtsvorm is verder van betekenis voor de beeldvorming: “de eigen groep”, “maatschappelijk” of “commercieel”. Dat laatste geldt naast de coöperatie ook voor de besloten vennootschap (BV). Zie daarvoor verder de brochure van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. ●

Lokale productie versterkt wijkeconomie

De Afrikaanderwijk is één en al bedrijvigheid. Dat is altijd zo geweest, maar de laatste jaren ondernemen bewoners wel op een heel bijzondere manier. In collectieve werkplaatsen werken ze aan lokale productie. In eerste instantie hadden ze daarvoor een duwtje in de rug nodig. Nu doen ze dat steeds zelfstandiger: ze zetten hun eigen ondernemingen op.

●●● Freehouse heeft als doel met kunstenaars, bewoners en lokale ondernemers projecten op te zetten die cultureel ondernemerschap en lokale productie stimuleren. Wie producten maakt in en met de eigen omgeving, heeft meer binding met zijn omgeving en de stad, dan ondernemers die goederen importeren. Met deze gedachte blies Freehouse de Afrikaandermarkt in Rotterdam-Zuid nieuw leven in.

Collectieve werkplaatsen

Freehouse zet in de Afrikaanderwijk collectieve werkplaatsen op met buurtbewoners en koppelt ze aan ondernemers die de producten

willen afnemen. Projectleider van Freehouse Annet van Otterloo: 'De Afrikaandermarkt had een eenzijdig aanbod, vaak niet van de beste kwaliteit. Met kunstenaars, markt-kooplieden en bewoners keken we hoe het beter kon. Zo is het aanbod in samenspraak met de marktkooplieden uitgebreid met originele producten en diensten, zoals een bijzondere tomatenjam en kleding op maat. Daarnaast zijn de kramen gerestyled en organiseren we verschillende evenementen, zoals een modeshow.'

De markt is nu het bruisende middelpunt van de Afrikaanderbuurt. De markt vormde de basis voor meer projecten van Freehouse. Zo is er de Wijkkeuken, een collectieve kookwerkplaats van circa vijftien bewoners van verschillende nationaliteiten. 'De koks van de Wijkkeuken zijn buurtbewoners met een passie voor koken. Ze kookten al voor speciale evenementen, zoals bruiloften. Zij werken met ingrediënten van de markt. Via de Wijkkeuken hebben we ze gestimuleerd dit voor professionele bedrijven te doen. Het is nu een echt cateringbedrijf.'

Een ander project, klein gestart maar inmiddels groot geworden, is het Wijkatelier, waar bewoners kleding maken. De naaisters van het Wijkatelier kopen stof en furnituren op de Afrikaandermarkt. Daarnaast hebben ze een aantal Rotterdamse modeontwerpers als klant.

Annet van Otterloo:

'De Afrikaandermarkt had een eenzijdig aanbod, vaak niet van de beste kwaliteit. Met kunstenaars, marktkooplieden en bewoners keken we hoe het beter kon'

Coöperaties

Als de collectieve werkplaatsen goed draaien, worden ze overgedragen aan de bewoners. Na de Wijkkeuken volgt binnenkort het Wijkatelier. Freehouse denkt dat deze collectieve ondernemingen het beste coöperaties kunnen worden. 'Dan kun je op een meer ondernemende manier opereren. Maar dit vergt nog een hoop energie. Voor een coöperatie moeten de bewoners ZZP-er zijn. Veel bewoners hebben nog een uitkering en vinden de overstap naar zelfstandig ondernemer groot. Freehouse werkt nu aan het vertrouwen dat nodig is om die stap te zetten.'

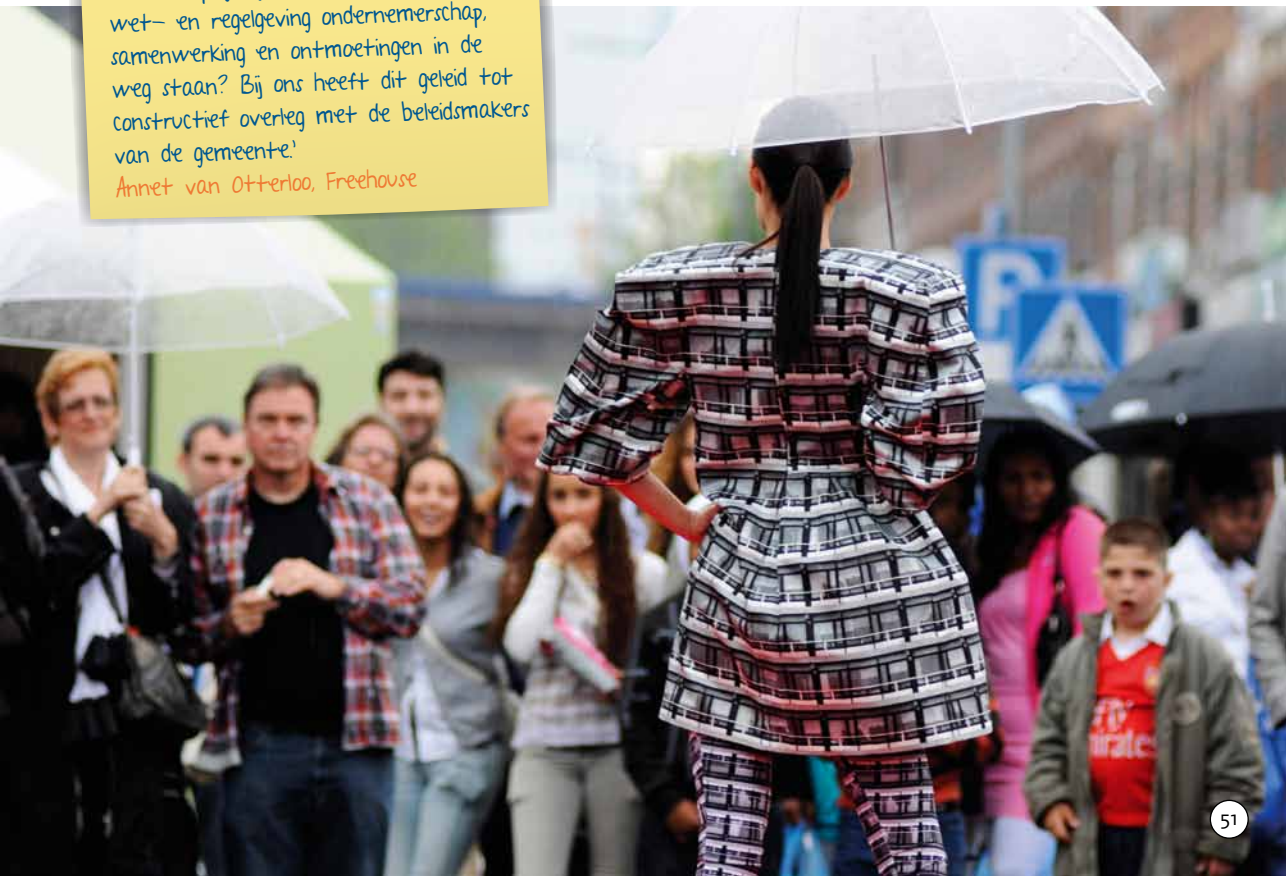
'Burgerlijke ongehoorzaamheid kan een probaat middel zijn om knellende regels te veranderen. Door dingen te doen die officieel niet mogen, breng je de discussie op gang: is het de bedoeling dat wet- en regelgeving ondernemerschap, samenwerking en ontmoetingen in de weg staan? Bij ons heeft dit geleid tot constructief overleg met de beleidsmakers van de gemeente.'

Annet van Otterloo, Freehouse

Regels

Bij sommige activiteiten, zoals de markt, staat wet- en regelgeving ondernemerschap in de weg. 'Veel groenteboeren kopen partijen op die een dag houdbaar zijn. Van het overschot kun je bijvoorbeeld sinaasappelsap maken. Hoef je het fruit niet weg te gooien. Maar dat kan niet, omdat sinaasappels en sap producten uit twee verschillende branches zijn. En je mag ook niet met meer dan drie personen voor een kraam of podium staan, omdat er een Algemene Plaatselijke Verordening van kracht is op de markt. Iets wat toch in tegenpraak is met de markt als ontmoetingsplek. Maar we doen het wel. Vroeger kregen we er boetes voor. Nu worden we gedoogd, omdat de gemeente het belang van onze activiteiten inziet. Gelukkig gaan de regels wijzigen. We praten daarover met beleidsmakers.'

Modeshow van Marga Weimans op de Afrikaandermarkt. De collectie is geproduceerd door het Wijkatelier en tevens geshowd in Parijs. Foto: Patricia Borger

Martin van Noort:

**‘Wie wil komen
zwemmen, moet
lid worden van de
vereniging én
vrijwilligerswerk
doen’**

Twintig jaar Vereniging Openluchtbad Zwolle

Zesduizend Zwollenaren exploiteren volwaardige sportaccommodatie

In het kantoortje van het Openluchtbad Zwolle bestudeert een vrouw de instructiekaart voor toezichthouder. Voordat ze de badmeesters gaat assisteren, frist ze haar kennis over toezicht houden nog even op. Het is een bekend ritueel bij dit zwembad. Wie wil komen zwemmen, moet lid worden van de vereniging én vrijwilligerswerk doen.

●●● We schrijven 1992. De gemeente Zwolle kan de kosten voor de exploitatie van het openluchtbad niet meer opbrengen. Het markante jaren dertig badencomplex wordt met sluiting bedreigd. Een groep bewoners bezet het bad. Terwijl architect Paul Uil ernaar staat te kijken, hoort hij achter hem een buschauffeur in plat Zwols zeggen: 'Ze zouden er

een monument van moeten maken.' Zo komt Uil op het idee contact op te nemen met de Rijksmonumentendienst. Al snel is het openluchtbad een beschermd object. Daardoor kan de gemeente het bad niet slopen. De bewoners van de naburige wijken Berkum, Aa-landen en Dieze, inmiddels verenigd in de Vereniging Vrienden Openluchtbad Zwolle, zijn bereid het te exploiteren. Ze krijgen één jaar de tijd zich te bewijzen. Inmiddels draait het bad twintig jaar zelfstandig.

Renovatie

Onlangs werd het badencomplex volledig gerenoveerd. De gemeente Zwolle en provincie Overijssel betaalden elk de helft van de kosten. Bertus Jeensma, beleidsmedewerker sport: 'Er is de gemeente veel aan gelegen dit bad te steunen. Het is het enige openluchtbad in Zwolle en een uniek monument. Daarnaast zijn we onder de indruk van de manier >

Martin van Noort:

‘Het feit dat we dit allemaal conform de regels doen, beschouw ik als een topprestatie’

Jolita Bekhof

‘Je voelt je verantwoordelijk voor dit bad’

Vandaag heeft kinderarts Jolita Bekhof haar artsentenuu verduid voor een oranje vest met het opschrift “Toezichthouder” en een fluitje. Ze bewaakt het zwembad en seint zo nodig de badmeester in. ‘Toen we hier net woonden, in de wijk hierachter, hoorden we hoe de bewoners hebben gevochten voor dit bad. Alleen al daarom moet je wel lid worden. Ik vind het bijzonder dat iedereen vrijwilliger is. Daardoor voel je je verantwoordelijk voor dit bad. We passen er goed op en dat is ook te zien. Er is geen rommel, volwassenen en kinderen gaan prettig met elkaar om. Een fijne sfeer. Inmiddels wonen we aan de andere kant van de stad en moeten we een halfuur fietsen om hier te komen. Maar dat blijven we graag doen.’

waarop de vrijwilligers van de naburige wijken het bad exploiteren. Met zesduizend leden is het bad structureel verzekerd van inkomsten. Het is niet alleen een financieel gezond bedrijf, maar het bad heeft ook een belangrijke maatschappelijke functie. Het versterkt de saamhorigheid. Een rijksmonument moet aan strenge eisen voldoen. Dat maakte de renovatie complex. Gezien de omvang en de aard van de werkzaamheden, kon de vereniging de kosten niet opbrengen. Daarom hebben wij eraan meebetaald. Met de vereniging hebben gemeente en provincie een programma van eisen opgesteld. Zo moest het bad zijn monumentale karakter behouden en voldoen aan de eisen van een volwaardige sportaccommodatie. De vereniging had nog een aantal aanvullende wensen om ook andere doelgroepen te trekken, zoals gehandicapten.'

Samenleving in notendop

Met twee Olympische vijftig meter baden, twee veertig meter baden en twee peuterbaden is het openluchtbad een begrip in Zwolle. Voor 35 euro per

persoon mag elk lid een heel seizoen zwemmen. Per gezin moet er twee maal drie uur per seizoen verplicht vrijwilligerswerk worden gedaan. Bestuursvoorzitter Martin van Noort: 'Dat kan van alles zijn. Schoonmaken, toezicht houden op het zwembad in aanvulling op professionele badmeesters, de kwaliteit van het water controleren of achter de kassa zitten. Zo houden we de exploitatiekosten zo laag mogelijk.' Circa 25 vaste vrijwilligers coördineren het werk van de 'verplichte vrijwilligers'.

Naast de 'gewone' leden, komen de triathlonvereniging, KLPD, brandweer en zwemverenigingen trainen. En sinds het schoolzwemmen is afgeschaft, zijn de leerlingen van harte welkom in de middagpauze. 'Kortom, iedereen uit de wijken in de omgeving van het zwembad komt elkaar hier tegen. Het is een grote ontmoetingsplaats', zegt Van Noort. 'Daarnaast zijn de wijkbewoners maatschappelijk betrokken. Sociale controle in de positieve zin van het woord. Niet iedereen doet het verplichte vrijwilligerswerk altijd even graag, maar ze vinden het wel vanzelfsprekend.' >

Gera Visscher

‘Een grote familie’

Met zo'n 800 bezoekers is het vandaag niet zo heel druk voor Gera Visscher. Ze is al sinds 1993 vaste vrijwilliger. Als coördinator van de kassa stelt ze onder meer dienstroosters op en maakt ze de verplichte vrijwilligers wegwijs. Ook is ze (mede)organisator van de jaarlijkse voorverkoop van abonnementen. Een feestelijke klus. ‘Als we dit bad willen behouden, moeten mensen zich ervoor hard maken. Daarom doe ik dit werk. En ook omdat het bad één grote familie is. Ik heb net mijn broer gezien en een aantal andere bekenden. Het is goed opgezet. In 2008 hebben we van de gemeente Zwolle de derde prijs als vrijwilligersorganisatie gewonnen. Daar ben ik trots op.’

‘Het beheer van een zwembad staat of valt met vrijwilligers. Voor dit type ondernemingen heb je er veel van nodig. Daarnaast moeten bewoners zich maatschappelijk betrokken voelen.’
Martin van Noort, voorzitter bestuur
Vereniging Openluchtbad Zwolle

Vrijwilligers binden

Hoewel het zwembad goed loopt, zijn er wel uitdagingen. Zoals de uitvoering van de vele wet- en regelgeving rondom een zwembad, zoals veiligheid en hygiëne. ‘Het feit dat we dit allemaal conform de regels doen, beschouw ik als een topprestatie’, zegt Van Noort. ‘Ook omdat de regels niet altijd duidelijk zijn. Zo is de vloer bij de toiletten te glad, terwijl de aannemer ons had verzekerd dat de vloer aan alle eisen voldeed. Binnenkort gaan we nieuw materiaal aanbrengen. Om er zeker van te zijn dat we dit goed doen, betrekken we de toezichthouder, provincie Overijssel, erbij.’

Verder wordt het moeilijker om “vaste vrijwilligers” te werven. Van Noort: ‘Deze mensen steken er veel meer tijd in, soms wel veertig uur per week. We merken dat de belangstelling voor deze werkzaamheden terugloopt. Niet iedereen kan of wil altijd beschikbaar zijn. Nu de renovatie voltooid is, heeft het bestuur een belangrijke taak om deze categorie mensen fors uit te breiden, zodat we de exploitatie in de toekomst kunnen garanderen.’

Sponsoring

Plannen heeft het openluchtbad genoeg. Van Noort verwacht veel van de gesprekken die hij voert met grote Zwolse bedrijven als Scania en DSM. ‘We zijn nu helemaal afhankelijk van het abonnementsgeld en de gemeentelijke subsidie om de huur te betalen. Het idee is om bij de entree een groot bord te plaatsen met de namen van de hoofdsponsors. Uiteraard zonder het monumentale karakter teniet te doen.’ ●

Verder lezen:

www.openluchtbad-zwolle.nl

Rosalie van Dam,
bestuurskundig onderzoeker,
Wageningen UR/Alterra

De Doe-Het-Samen- Maatschappij

'De Vereniging Openluchtbad Zwolle timmert al twintig jaar aan de weg als wijkonderneming door het openluchtbad te exploiteren. Waar initiatieven vroeger veelal zwaar leunden op overheidssubsidie, proberen initiatieven nu steeds meer los te komen van allerlei overheidsgeldstromen, mede beïnvloed door het opdrogen van geldstromen in deze tijd van recessie (Van der Heijden et al, 2011). Initiatieven maken verbindingen met mensen en organisaties, maar ook in toenemende mate met het bedrijfsleven (Van Dam et al, 2011). Deze verbindingen gaat men aan zowel 'in cash' – bijvoorbeeld in de vorm van sponsoring, crowdfunding – als 'in kind' – bijvoorbeeld in de vorm van vrijwilligerswerk of bijdragen in natura (denk aan het leveren van gratis producten of diensten). Ook bij de Vereniging Openluchtbad Zwolle zie je deze combinatie terug. Tegelijkertijd blijkt uit onderzoek dat het behoorlijk lastig is om mensen en organisaties (blijvend) aan je initiatief te verbinden (Van Dam et al., 2010; 2011). Voorzitter Van Noort van de Vereniging Openluchtbad Zwolle beaamt dat het moeilijk is om mensen aan je verbonden te houden, helemaal personen die intensief betrokken zijn en veel tijd willen en kunnen investeren. Mensen en organisaties (blijvend) aan je initiatief te verbinden, dat is de uitdaging waar ondernemende initiatieven zoals de Vereniging Vrienden Openluchtbad Zwolle voor staan.'

www.tijdvoorsamen.nl

Van bewonersinitiatief naar wijkonderneming

Joost Beunderman

is een van de directeuren van oo:/ [zero zero], een Londens strategie- en ontwerp bureau. Hij leidt er een reeks onderzoeks- en adviesprojecten en was hoofdauteur van het Compendium for the Civic Economy. Ook schreef hij recentelijk met het Rotterdams architectuurcentrum AIR het pamflet 'De Empathische stad'. Voordat hij begon bij oo:/ werkte Joost onder meer met Urhahn Urban Design en de Engelse beleidsdenktank Demos.

Overal zien we tegenwoordig bewonersinitiatieven: van boomhutten in een stukje restgroen tot burger-energiemaatschappijen en van door burens geredde bibliotheken en nieuwe buurthuizen tot lokale zorgcoöperaties en wijkfaciliteiten voor ZZP-ers. Zelforganisatie is een belangrijke bron van kracht en innovatie en genereert gezonde grond voor lokaal zelfvertrouwen en sociale cohesie.

Nieuwe tijden genereren nieuwe woorden en na bewonersinitiatieven is daar nu de wijkonderneming. Mij werd de vraag gesteld of ik denk dat deze kansrijk kunnen zijn in Nederland. Mijn stelling, in antwoord daarop, is dat veel lokale initiatieven (overigens niet alle) wel moeten uitgroeien tot wijkonderneming om een duurzaam positief effect te kunnen hebben op wijken.

Nieuwe woorden genereren begripsverwarring - wat is een wijkonderneming eigenlijk? Ik zou zeggen, een onderneming die verbetering in de wijk nastreeft, waarde in brede zin creëert (zowel economisch als sociaal dus, en soms ecologisch) en een sterke mate van lokale eigenaarschap biedt door haar bestuurs- of eigendomsvorm dan wel door programma en samenwerkingen. Vaak worden de Engelse *Development Trusts* als voorbeeld genoemd en dat gaat voor een groot deel op. Alleen zou ik zeggen dat een wijkonderneming ook best winst kan maken, als deze maar ten bate is van bewoners en deelnemers, doordat ze medeaandeelhouder zijn of anderszins. De grote groei in kleine coöperaties is wat dat betreft erg interessant, maar stichtingen en verenigingen kunnen die rol ook vervullen - de fantastische Singeldingen zomer kiosk in Rotterdam is er wat mij betreft dus ook een. Laten we een brede trend niet met nauwe definities in de weg zitten.

Want wat Singeldingen net als vele andere ontluikende wijkondernemingen is tegengekomen, is de zoektocht naar geschikte organisatie- en verdienmodellen en de geleidelijke (en gedeeltelijke) professionalisering die nodig zijn om op langere termijn succesvol te kunnen zijn. Dat wil niet zeggen: institutionalisering, maar wel: duurzaam worden. En dat is belangrijk want, zoals Justus Uitermark terecht schrijft in het Tijdschrift voor Sociale Vraagstukken, '... zelforganisatie en vrijwilligerswerk zijn ook kwetsbaar'. Bij die Trusts in Engeland gaat vaak het een en ander mis. Op z'n slechtst worden het kleine ondoorzichtige koninkrijkes, gaat bij professionalisering alle authentieke energie en creativiteit verloren of is hun nieuwe gebouw geen 'asset' maar een molensteen om hun nek. Ook moeten we ons niet alleen richten op wijkondernemingen die wegbezuinigde overheidstaken overnemen, maar juist ook op initiatieven die waarde creëren die noch markt noch overheid tot nu toe hadden gegenereerd. Als we niet alleen de inventiviteit van bewoner-ondernemers echt kunnen ontlocken, maar ook die zoektocht naar de geschikte ondernemingsvorm effectief leren te ondersteunen waar nodig, kan dit *the beginning of a beautiful friendship* zijn. ●

Meer meten over wijkondernemingen?

www.tijdvoorsamen.nl

Een speciale blog gekoppeld aan dit tijdschrift.
Met artikelen, referaten en ruimte om uw mening
te geven.

www.wijkonderneming.nl

Informatie voor bewoners die actief zijn binnen
wijkondernemingen. Ook ambtenaren of
corporatiemedewerkers kunnen hier informatie
vinden.

www.krachtinnl.nl

Kracht in Nederland zet maatschappelijke
veerkracht op de kaart. Vindt en verbindt mooie
initiatieven.

www.bemomersbedrijven.nl

Informatie over het experiment bemomersbedrijven
van het Landelijk Samenwerkingsverband
Aandachtswijken.

www.bouwstenenuoorsociaal.nl

Biedt een uitgebreid informatiedossier over
bemomersbeheer voor gemeenten, corporaties,
en andere maatschappelijke instellingen.

www.dorpshuizen.nl

Een vraagbaak vol informatie voor bewoners die
hun eigen dorpshuis runnen.

www.locality.org.uk

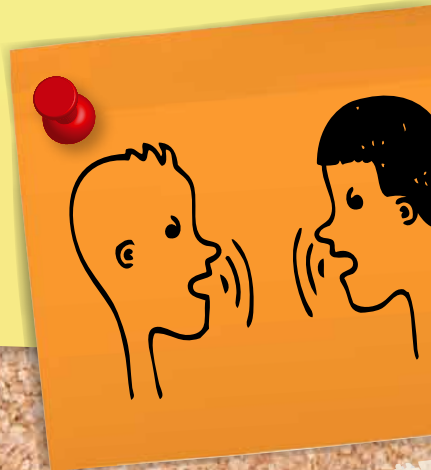
Met meer informatie over de Engelse community
enterprises en development trusts.

www.groendichterbij.nl

Website over groene buurtinitiatieven.

Het gaat er om of mensen echt
met elkaar willen en durven
samen werken. Ze moeten durven
(en willen) de eigen organisatie
en positie los laten en zich vol
enthousiasme in te zetten voor
de bewoners met als doel de
bewoner verder te helpen.

Janny Baijens, woonconsulent
bij woningcorporatie Zayaz
in Den Bosch

Werken in een wijkteam is mensenwerk

DOEN

- * Luisteren naar bewoners en elkaar
- * Interesse tonen in elkaars werkzaamheden
- * Interesse tonen in de bewoners en de wijk
- * Opbouwende kritiek
- * Elkaar iets gunnen
- * Samen willen werken
- * Probleem in het wijkteam bespreken
- * Elkaar sterker maken
- * Koesteren van ervaring en kennis

LATEN

- * Niet luisteren naar bewoners en elkaar
- * Negeren van elkaars werkzaamheden
- * Desinteresse voor de bewoners en de wijk
- * Afbrekende kritiek
- * De ander niets gunnen
- * Solo acties
- * Problemen alleen in de eigen organisatie bespreken
- * Elkaar ondermijnen
- * Ervaring en kennis niet gebruiken

In dit eerste tijdschrift, uit een serie over de veranderende relatie tussen samenleving en overheid, staan wijkondernemingen centraal. Bewoners nemen daarbij zelf initiatief in hun woonomgeving en hebben het vervolgens ook voor het zeggen. Ze beheren hun eigen budgetten en streven naar financiële onafhankelijkheid. Eventuele winst zetten ze weer in voor de eigen buurt. Vaak hebben ze daarvoor bezit, overwegend in de vorm van (maatschappelijk) vastgoed. Met al hun activiteiten leveren zij een bijdrage aan de leefbaarheid van dorpen en wijken.

Lees meer en reageer op www.tijdvoorsamen.nl

vereniging van
woningcorporaties

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties